

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OBĚŤ TRESTNÉHO ČINU A POŠKOZENÝ
V TRESTNÍM ŘÍZENÍ**

VICTIM OF A CRIME AND VICTIM IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Autor práce: Filip Fišr

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2025

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Filip Fišr

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení

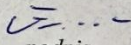
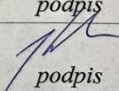
Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Victim of a Crime and Victim in Criminal Proceedings

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

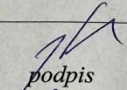
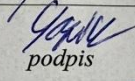
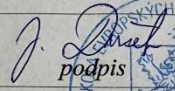
Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2023

Hlavním cílem práce je zjištění rozdílů mezi pojmy oběť trestného činu a poškozený trestným činem a zjištění efektivnosti současné právní úpravy, tedy zda je právní úprava dostačující, případně jaká právní úprava se nabízí k případnému zlepšení de lege ferenda. Vedlejším cílem je zjištění míry povědomosti u veřejnosti, týkající se práv oběti trestného činu a poškozeného trestného činu.

Student: Filip Fišr	30.8.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	30.8.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	30.8.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	1.9.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1.9.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. JUDr. Romanovi Svatošovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Abstrakt

FIŠR, F. *Oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2025. 54 s. Vedoucí bakalářské práce: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Klíčová slova: Oběť trestného činu, poškozený, právní ochrana, informovanost veřejnosti, judikatura, komparativní analýza.

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu rozdílů mezi pojmy oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení v českém právním systému. Práce zkoumá historický vývoj těchto termínů a jejich výklad v rámci právní úpravy, včetně analýzy relevantních právních předpisů a judikatury. Součástí výzkumu je také mezinárodní porovnání právních přístupů k těmto pojmům, což přináší širší pohled na ochranu práv obětí v různých právních systémech. K dosažení cílů práce byla použita kombinace kvalitativních a kvantitativních metod, včetně literární rešerše a dotazníkového šetření, které zkoumalo úroveň informovanosti veřejnosti o těchto právních termínech. Výsledky této rešerše poukazují na významnou roli správného vymezení právních pojmů a na potřebu zlepšení informovanosti široké veřejnosti o ochraně obětí trestných činů. Práce přináší cenné podněty pro další výzkum v oblasti právní ochrany obětí trestných činů.

Abstract

FIŠR, F. *Victim of a Crime and Victim in Criminal Proceedings*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2025. 54 pp. Supervisor: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.

Keywords: Victim of a crime, injured party, legal protection, public awareness, case law, comparative analysis.

This bachelor's thesis focuses on the analysis of the differences between the terms "victim of a crime" and "injured party in criminal proceedings" within the Czech legal system. The thesis examines the historical development of these terms and their interpretation within the legal framework, including an analysis of relevant legal regulations and case law. The research also includes an international comparison of legal approaches to these terms, providing a broader view of the protection of victims' rights in different legal systems. To achieve the goals of the thesis, a combination of qualitative and quantitative methods was used, including a literature review and a questionnaire survey that investigated the level of public awareness regarding these legal terms. The results highlight the importance of correctly defining legal terms and the need for improving public awareness of the protection of victims of crime. The thesis provides valuable insights for further research in the field of legal protection for victims of crime.

Obsah

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika práce	10
2 Teoretická část.....	11
2.1 Definice pojmů.....	11
2.1.1 Oběť trestného činu	11
2.1.2 Poškozený v trestním řízení	14
2.2 Historický vývoj legislativy oběti v České republice.....	15
2.3 Historický vývoj legislativy poškozeného v České republice	16
2.4 Novely trestního řádu z. č. 141/1961 Sb.	21
2.5 Komparativní analýza – s mezinárodním a evropským právem	23
2.5.1 Mezinárodní právo	23
2.5.2 Evropské právo.....	24
2.6 Rozdíl pojmů oběť a poškozený.....	27
2.6.1 Právní rámec.....	27
2.6.2 Rozdíl v typu právního subjektu	28
2.6.3 Povaha újmy	30
2.6.4 Převoditelnost práv.....	30
2.6.5 Účel ochrany	31
3 PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
3.1 Cíl výzkumu.....	32
3.2 Výzkumná otázka.....	32
3.3 Metodika	32
3.3.1 Metodika sběru dat	32
3.3.2 Technika sběru dat	32
3.3.3 Výzkumný soubor, doba výzkumu	32
3.3.4 Etika výzkumu	32
3.4 Vyhodnocení	33
3.5 Testování povědomí respondentů	34
3.6 Shrnutí kapitoly.....	44
ZÁVĚR.....	46
Seznam použitých zdrojů	48
Seznam tabulek a grafů	52
Přílohy: Dotazník	53

Úvod

Problematika obětí trestných činů a jejich právního postavení je klíčovým tématem trestního práva i širšího sociálně-právního kontextu. Oběti trestných činů se kromě přímé újmy způsobené pachatelem často potýkají s psychologickými, sociálními a ekonomickými důsledky, které výrazně ovlivňují jejich každodenní život. Oběti se kromě toho mohou setkat s nepochopením ze strany společnosti nebo s druhotnou viktimizací ze strany orgánů činných v trestním řízení (dále jen „OČTŘ“), což jejich situaci dále komplikuje. Zajištění adekvátní právní ochrany obětí a vytvoření podmínek pro minimalizaci negativních dopadů trestné činnosti je proto zásadním úkolem právního systému.¹

Jedním z důležitých aspektů této problematiky je rozlišení mezi pojmy „oběť trestného činu“ a „poškozený v trestním řízení“ které se v právní praxi i běžné mluvě často zaměňují. Přestože oba termíny označují osoby, které byly trestným činem zasaženy, jejich právní status, práva a možnosti uplatnění nároků se výrazně liší. Pojem oběť se zaměřuje především na fyzické a psychické následky trestného činu, zatímco poškozený je subjekt, kterému byla způsobena konkrétní škoda, ať už majetková, zdravotní nebo jiná.²

Tato bakalářská práce se zaměřuje na definování a rozbor klíčových pojmů, které jsou nezbytné pro pochopení problematiky ochrany a podpory obětí trestných činů v českém právním řádu. Mezi tyto pojmy patří především trestný čin, oběť trestného činu a zvláště zranitelná oběť, která vyžaduje specifický přístup a zvýšenou ochranu ze strany státu. Dále se práce věnuje pojmu poškozený v trestním řízení. Vzhledem k tomu, že ochrana obětí trestných činů je nejen právním, ale i společenským tématem, je proto důležité analyzovat, jakým způsobem jsou jejich práva chráněna v právních normách a jaké mechanismy jsou zavedeny pro jejich podporu. V neposlední řadě se tato práce se zabývá mírou povědomí naší společnosti o těchto dopadech a pomocí dotazníkového šetření.

Problematika rozlišení mezi obětí trestného činu a poškozeným úzce souvisí se studijním oborem Bezpečnostně právní činnost, který připravuje studenty na profesní uplatnění v oblasti vymáhání práva, ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti. V rámci

¹ HANSON, R. F. et al. The impact of crime victimization on quality of life. *Journal of Traumatic Stress*, 2010, 23(2), pp. 189–197. doi:10.1002/jts.20508.

² KUČERA, J. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. *Trestněprávní revue*, 2006, ISSN 1213-5313. roč. 5, č. 9, s. 259–270.

tohoto oboru je nezbytné, aby studenti chápali rozdíly mezi těmito pojmy nejen z právního hlediska, ale i z hlediska praktického uplatnění v terénu. Totiž správné rozlišení právního postavení osob zasažených trestným činem je klíčové pro poskytování odpovídající ochrany, podpory a informací. Naopak nedostatečné porozumění těmto pojmům může vést k nevhodnému jednání s oběťmi nebo k porušení jejich práv, což je v bezpečnostně právní praxi nepřijatelné. Studium a výzkum této problematiky tak přispívá k prohloubení teoretické základny oboru.

1 Cíl a metodika práce

Primárním cílem práce je zjištění rozdílů mezi pojmy oběti trestného činu a poškozeného trestného činu a zjištění efektivnosti současné právní úpravy, tedy zda je právní úprava dostačující, případně jaká se nabízejí témata k případnému zlepšení de lege ferenda. V první fázi bude provedena literární rešerše, která se zaměří na odbornou literaturu, právní normy, judikaturu a relevantní legislativní dokumenty. Tato rešerše poslouží jako základ pro teoretické vymezení klíčových pojmů, jako jsou oběť trestného činu, poškozený v trestním řízení a související právní instituty. Dále bude proveden podrobný právní rozbor těchto pojmů na základě aktuální právní úpravy v České republice. Tento krok bude zahrnovat analýzu zákonů, jako je trestní zákoník, zákon o obětech trestných činů a dalších relevantních právních předpisů, které se týkají právní ochrany obětí a poškozených v trestním řízení. Analýza bude zaměřena na identifikaci rozdílů mezi těmito dvěma pojmy a jejich právními důsledky pro jednotlivce.

Sekundárním cílem je zjištění míry povědomosti týkající se oběti trestného činu a poškozeného trestného činu. Práce tedy usiluje o zjištění úrovně informovanosti veřejnosti o těchto právních pojmech a jejich vzájemném vztahu. Zde ve výzkumné části bude využita kvantitativní strategie, metoda dotazování a technika sběru dat dotazník, a to za účelem zjištění, do jaké míry byla veřejnost informována o rozdílech mezi pojmy oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení. Dotazník bude distribuován širší veřejnosti. Dotazník obsahuje otázky zaměřené na znalost těchto právních termínů a schopnost respondentů rozlišit mezi nimi. Výsledky budou zpracovány a vyhodnoceny, což umožní získat objektivní pohled na úroveň informovanosti o této problematice.

2 Teoretická část

2.1 Definice pojmů

Pro správné uchopení tématu této bakalářské práce je v první řadě nezbytné definovat klíčové pojmy, které se v ní budou vyskytovat. Přesné vymezení těchto termínů umožní hlubší porozumění problematice a zajistí jednotné chápání použitých konceptů. Mezi zásadní pojmy, které práce rozebere, patří trestný čin, oběť trestného činu a zvlášť zranitelná oběť, což jsou termíny související s postižením osob trestnou činností. Dále je nutné se zaměřit na druhotnou újmu, která může obětem vzniknout v důsledku jednání státních orgánů nebo veřejnosti. V neposlední řadě bude objasněn také pojem poškozený v trestním řízení, který se vztahuje k právním aspektům ochrany a podpory obětí v rámci trestního procesu.

2.1.1 Oběť trestného činu

Na začátku je nezbytné vymezit, jak české trestní právo definuje trestný čin. Podle § 13 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „TZ“) je trestným činem protiprávní čin, který zákon výslovně označuje za trestný a který naplňuje zákonem stanovené znaky. Česká legislativa zároveň umožňuje, aby i některé činy, které zcela nenaplnují obecnou definici trestného činu, byly za určitých okolností posuzovány jako protiprávní.³ Tento přístup slouží k zajištění ochrany společnosti před skutky, které jsou závažné nebo nebezpečné, přestože by jinak mohly zůstat mimo rámec trestní odpovědnosti.⁴

Právní definici oběti trestného činu nalezneme v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obětech trestných činů“ nebo „ZOTČ“), který nabyl účinnosti v roce 2013. Ve druhém odstavci druhého paragrafu tohoto zákona je oběť definována jako „fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel trestného činu obohatil nebo měl obohatit.“⁵ Dále je také potřeba zmínit, že pokud takový trestný čin vedl k úmrtí oběti, za oběť se považují také její přímí příbuzní, sourozenci, osvojenci, osvojitelé, manželé, registrovaní partneři nebo druzi, pokud jsou

³ CHMELÍK, Jan; IVOR, Jaroslav; PORADA, Viktor. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde, 2007, s. 32–36.

⁴ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

⁵ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. § 2. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

blízkými osobami. V případě, že těchto osob existuje více, status oběti náleží každé z nich.⁶

Velikovská rozděluje oběti trestných činů do tří kategorií, a sice primární, sekundární a terciární. Primární oběti jsou přímo postiženi trestným činem, tedy ti, kteří se stali jeho cílem. Na druhou stranu, sekundární oběti představují jejich blízké osoby, jako jsou rodinní příslušníci či partneři, kteří kvůli emoční vazbě prožívají událost s podobnou intenzitou jako samotná oběť. Zato terciární oběti zahrnují širší sociální okolí, například přátele nebo sousedy, kteří jsou nepřímo zasaženi důsledky trestného činu.⁷

Dále Velikovská zdůrazňuje, že právě zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů mimo jiné přinesl novou právní perspektivu, jak české právo nahlíží na zvlášť zranitelné oběti. Je tedy důležité zdůraznit, že zvlášť zranitelnými oběťmi se rozumí především děti, osoby vysokého věku, osoby s fyzickým, mentálním či psychickým hendikepem nebo smyslovým postižením.⁸ Tyto osoby jsou považovány za zranitelné, protože mohou mít omezenou schopnost se bránit, vyjadřovat se nebo plně uplatnit svá práva ve společnosti. Je podstatné upozornit na to, že do této skupiny se také řadí oběti obchodování s lidmi, znásilnění, týrání svěřené osoby, domácího násilí či teroristických útoků. Taktéž oběti činů proti lidské důstojnosti, trestných činů spáchaných s rasovým či náboženským motivem, a trestných činů organizovaného zločinu jsou považovány za zvlášť zranitelné, pokud hrozí druhotná újma.⁹

K tomu Gřivna, Šámal a Válková dodávají, že oběti jsou rozděleny do skupin z důvodu, že ačkoli každá z nich má právo na ohleduplné a respektující zacházení, některé kategorie čelí zvýšenému riziku následné újmy či opětovného poškození. Z tohoto důvodu je nutné jim poskytnout speciální práva, která toto riziko snižují.¹⁰

Zvlášť zranitelné oběti trestných činů mají kromě obecných práv přiznaných všem obětem i speciální práva, která jim poskytují zvýšenou ochranu a podporu. Jedním z

⁶ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. § 2. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

⁷ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. (Psyché). s. 45.

⁸ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. § 2. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

⁹ VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. (Psyché). s. 45–46.

¹⁰ GRÍVNA, Tomáš; ŠÁMAL, Pavel; VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 791.

těchto práv je právo na bezplatnou odbornou pomoc.¹¹ Zvlášť zranitelné oběti mohou požádat organizace zapsané v registru poskytovatelů pomoci obětem trestných činů o bezplatné psychologické, sociální a právní poradenství, včetně poskytování právních informací nebo restorativních programů.

Dalším důležitým právem je zabránění kontaktu s pachatelem. V průběhu celého trestního řízení mohou zvlášť zranitelné oběti požádat o opatření, která jim zajistí, že se s pachatelem nesetkají tváří v tvář.¹² Policie či jiný orgán jim musí vyhovět, pokud to umožňuje povaha řízení. Přímým kontaktem se přitom nerozumí např. vizuální kontakt prostřednictvím audiovizuálních zařízení nebo rekognice pachatele přes jednosměrné zrcadlo.

Zvlášť zranitelné oběti mají také právo na ochranu při výslechu. Mají možnost požádat, aby je vyslýchala osoba určitého pohlaví, a pokud je třeba tlumočník, mohou požádat o tlumočníka stejného nebo opačného pohlaví. Policie i soud by jim měli vyhovět, pokud to nebrání důležité důvody. Výslech musí být veden ohleduplně, s přihlédnutím k citlivosti situace a okolnostem trestného činu. Pokud je to možné, výslech provádí speciálně vyškolená osoba v odpovídajícím prostředí. Oběť má právo na co nejpodrobnější výslech, aby se předešlo jeho opakování, a pokud je třeba výslech zopakovat, měla by ho vést stejná osoba.¹³

Další významné právo představuje možnost bezplatného zastupování zmocněncem. Zvlášť zranitelné oběti si mohou v průběhu celého trestního řízení zvolit zmocněnce, kterým může být advokát, důvěrník nebo jiná fyzická či právnická osoba. Zmocněnec se může účastnit všech úkonů, předkládat návrhy a podávat opravné prostředky jménem poškozeného. Pokud oběť nemá finanční prostředky na úhradu právní pomoci, může požádat o bezplatné ustanovení advokáta. O této žádosti rozhoduje v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem příslušný soud.

¹¹ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. § 5. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

¹² VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. (Psyché). s. 46.

¹³ GRÍVNA, Tomáš; ŠÁMAL, Pavel; VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. s. 791.

2.1.2 Poškozený v trestním řízení

Poškozený je klíčovou stranou trestního řízení, která hraje důležitou roli v ochraně svých práv a v dosažení spravedlnosti. V současné právní úpravě je pojem poškozeného definován v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“ nebo TRŘ), konkrétně v hlavě druhé, oddílu sedmém. Ustanovení § 43 odst. 1 TRŘ stanoví, že poškozeným je „ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil.“¹⁴

Tento pojem tedy označuje osobu, která utrpěla újmu v důsledku spáchání trestného činu. Jak zmiňuje Holcr, újma může být jak fyzická, tak psychická, majetková či nemajetková.¹⁵ K tomu ještě Hendrych definuje nemajetkovou újmu jako „příkoří, které se projevuje jinde (např. v osobní sféře) než na majetku.“¹⁶ Dále, důležitým aspektem je skutečnost, že poškozeným se může stát fyzická nebo právnická osoba, která byla trestným činem přímo dotčena. Kromě samotných obětí trestných činů může mít status poškozeného také pozůstalý blízký člověk oběti, například manžel, rodič či dítě, pokud oběť v důsledku trestného činu zemřela.¹⁷

Šámal vysvětluje, že podmínkou pro přiznání postavení poškozeného je nejen existence újmy, ale i její přímá souvislost s trestným činem. To znamená, že újma musí být způsobena jednáním pachatele a musí existovat příčinná souvislost mezi tímto jednáním a vzniklou škodou. Naopak poškozeným není ten, kdo se sice subjektivně cítí být trestným činem dotčen, ale jeho újma nesouvisí přímo s činem pachatele. Stejně tak status poškozeného nenáleží osobě, která je v daném řízení stíhána jako spoluobviněná.¹⁸

Jak zdůrazňuje Jelínek a Sovák, poškozený má v trestním řízení významná procesní práva. Především má právo podávat návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisu, vyjadřovat se k prováděným důkazům a žádat odškodnění za způsobenou újmu. Má také možnost požadovat, aby soud uložil pachateli povinnost nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu. Dalším důležitým právem poškozeného je možnost zmocnit si právního zástupce, který ho bude v řízení zastupovat.¹⁹ Dokonce v některých případech, zejména pokud se jedná o zvlášť závažné trestné činy, může mít poškozený nárok na

¹⁴ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. listopadu 1961. § 43. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

¹⁵ HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009.

¹⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 440.

¹⁷ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníký slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 440.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. díl. 7. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2013. s. 507–509.

¹⁹ JELÍNEK, Jiří; SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a Trestní řád*. Praha: SEVT, 1990. s. 305.

bezplatné právní zastoupení. Poškozený je rovněž oprávněn podat odvolání proti rozsudku, pokud se týká náhrady škody nebo nemajetkové újmy. Dále se může vyjádřit k navrhovaným alternativním způsobům řešení trestní věci, jako je například podmíněné zastavení trestního stíhání.²⁰

Nelze opomenout, že poškozený v trestním řízení často vystupuje také v roli svědka, což s sebou nese další práva a povinnosti. Jako svědek je povinen vypovídat pravdivě o všech skutečnostech, které jsou důležité pro objasnění případu. V některých situacích může být poškozený zbaven povinnosti vypovídat, například pokud by jeho výpověď mohla ohrozit jeho blízké osoby.²¹

Kromě toho může poškozený žádat o zvláštní ochranu, pokud existuje obava z ohrožení jeho bezpečnosti nebo bezpečnosti jeho rodiny. V takových případech může být poskytnuta ochrana prostřednictvím různých opatření, jako je například změna bydliště, dočasné nebo trvalé přemístění do bezpečného zařízení, zvýšená policejní ochrana nebo vydání ochranného příkazu. Tato opatření mají za cíl zajistit bezpečnost poškozeného a jeho rodiny a minimalizovat riziko dalších hrozeb.²²

2.2 Historický vývoj legislativy oběti v České republice

V oblasti trestního práva, kriminologie i kriminalistiky byla oběť dlouhou dobu opomíjeným tématem, zatímco pozornost se soustředila především na pachatele trestné činnosti. Tento přístup přetrvával navzdory skutečnosti, že již v 50. letech 20. století se začala formovat viktimologie – vědní disciplína zaměřená na studium obětí a jejich role v mechanismu páchaní trestných činů. Viktimologie se postupně osamostatnila jako specifická součást kriminologie a poskytla nový pohled na dynamiku trestné činnosti.²³

V rámci kontextu české legislativy, před přijetím zákona o obětech trestných činů byla definice oběti v českém právu spíše nejednoznačná. Oběť trestného činu byla často určována v rámci konkrétního trestního ustanovení, například u trestného činu zabití to byla osoba, která byla usmrcena, a u krádeže osoba, které byla odcizena věc. Tento přístup se zaměřoval na konkrétní skutkové podstaty trestných činů a nezohledňoval širší pojetí oběti. Pozůstalí nebo osoby, které byly poškozeny jiným způsobem, nebyly vždy jasně definovány jako oběti. Také ochrana práv obětí byla v té době méně systematická,

²⁰ JELÍNEK, Jiří; SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a Trestní řád*. Praha: SEVT, 1990. s. 302–304.

²¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. s. 177.

²² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. s. 178.

²³ KUČHTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. s. 512.

příčemž oběti měly jen omezená práva, zejména v rámci řízení o trestném činu. Zákon z roku 2013, který byl přijat v souladu s evropskými směrnicemi, přinesl konečně konkrétní definici oběti a zaváděl širokou paletu práv pro oběti trestných činů, včetně práva na informace, právní pomoc, ochranu a odškodnění. Tento právní krok znamenal zásadní zlepšení v ochraně práv obětí a vytvořil jasnější rámec pro jejich ochranu v právním systému.

2.3 Historický vývoj legislativy poškozeného v České republice

Co se týče definice poškozeného, v Československé republice od roku 1918 můžeme vidět odlišné prameny trestního práva. Na území Čech a Moravy to byl rakouský zákon z roku 1873, na území Slovenska trestní řád uherský z roku 1896. V celé Československé republice také platil vojenský trestní řád, který tyto předpisy doplňoval. V rakouském zákoně bychom našli pojem soukromého žalobce a také pojem soukromého účastníka, což byl “každý, komu bylo v právech ublíženo zločinem nebo přečinem, který se má z povinnosti úřadu stíhat a mohl se až do začátku hlavního líčení připojit k trestnímu řízení pro své nároky soukromoprávní.”²⁴

K postavení soukromého účastníka náležela určitá práva. Soukromý účastník mohl například napomáhat k usvědčení obviněného a také k odůvodnění jeho nároku, měl právo nahlížet do spisů a mohl v líčení obžalovanému, svědkům a znalcům pokládat otázky. Na konci přelíčení měl také právo se jako první vyjádřit. Jako zajímavé právo lze zmínit právo vznést a provést veřejnou obžalobu, pokud státní zástupce od obžaloby upustil. K získání postavení soukromoprávního účastníka byly zapotřebí dvě podmínky, a to delikt stíhající se z úřední povinnosti a také pokud měl soukromoprávní nároky a k trestnímu řízení se připojil. Bylo také třeba, aby měl nárok povahu práv majetkových nebo rodinných.²⁵

V uherském právním předpisu byl zmíněn poškozený jako ten, “jehož právo jakéhokoliv druhu bylo poškozeno nebo ohroženo trestným činem, který byl spáchán nebo o nějž se stal pokus,”²⁶ přičemž se za něj považoval i jeho zákonný zástupce nebo ten, kdo měl právo podat soukromý návrh. Jako druhý pojem byl rozlišován pojem

²⁴ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 15.

²⁵ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 14-17.

²⁶ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 17.

soukromé strany, což byl ten poškozený, “který se připojil k trestnímu řízení, aby uplatnil svůj soukromoprávní nárok.” Pokud chtěl tedy poškozený uplatnit svůj nárok, připojil se k trestnímu řízení (případně svůj nárok ohlásil) a získal postavení soukromé strany. Takové postavení mu umožňovalo předložit důkazy, které napomáhaly k usvědčení obviněného a k dokázání jeho nároku, měl právo nahlížet do spisů a právo být na hlavním přelíčení, kde mohl pokládat otázky svědkům a znalcům. Můžeme tak vidět, že práva soukromé strany v uherském trestním řádu jsou téměř totožná s právy soukromého účastníka v rakouském trestním řádu.²⁷

Jelínek ve své práci vysvětluje, že poškozený jako fyzická osoba měl možnost zapojit se do trestního řízení prostřednictvím ústního nebo písemného prohlášení u soudu. K jeho přijetí postačovalo, aby uvedl, že v důsledku trestného činu utrpěl majetkovou újmu. O oprávněnosti takového nároku rozhodoval soud až v rozsudku. Připojení k řízení bylo nutné provést před zahájením hlavního líčení v případě trestných činů a přečinů, zatímco v přestupkovém řízení bylo možné připojení i v jeho průběhu (§ 47, § 449 rakouského trestního řádu). V trestním řízení měl poškozený postavení takzvané „procesní strany“, která musela prokázat přímé narušení svých soukromých práv v důsledku spáchaného činu. Zároveň bylo nutné, aby vzniklá škoda splňovala následující podmínky. Zaprvé, aby měla hmotnou povahu a taktéž, aby byla vyčíslitelná. Totiž soud mohl o nároku rozhodnout pouze v případě odsouzení obviněného, proto měl poškozený procesní práva umožňující mu aktivně se podílet na dosažení tohoto výsledku. Tím se stal nepřímým účastníkem veřejné žaloby.²⁸

Vojenský trestní řád zmiňuje poškozeného jako toho, “jehož právo bylo přímo poškozeno nebo ohroženo trestným činem jiné osoby.”²⁹ Aby tak osoba získala postavení poškozeného, musela být přímo poškozena nebo ohrožena na svých právech, ale už nebylo relevantní, zda uplatňovala svůj soukromoprávní nárok, jako v jiných právních předpisech. Vedle tohoto pojmu byl uveden i pojem soukromý žalobce, který podal žádost k soudu v případě spáchání trestného činu, který mohl být stíhán jen na žádost účastníka; soukromý žalobce měl poté v trestním řízení širší práva než poškozený. V trestním řádu z roku 1950 je poškozený vymezen jako ten, kdo byl poškozen trestným činem.³⁰

²⁷ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 17-18.

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum, 1998, s. 12-13.

²⁹ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 18.

³⁰ ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 18-20.

Podle Růžičky, Púry, a Zezulové, další důležitým legislativním pramenem byl z. č. 87/1950 Sb., TŘ, který definoval postavení poškozeného jako osoby, které byla trestným činem způsobena škoda, přičemž tato škoda musela přímo souviset se skutkem uvedeným v obžalobě. Poškozený měl právo domáhat se náhrady škody v rámci trestního řízení, což odpovídalo zásadě procesní ekonomie – snaze rozhodnout o všech relevantních nárocích v jediném řízení a zabránit tak nutnosti vést samostatné občanskoprávní spory. Na rozdíl od dřívějších úprav však poškozený neměl právo sám podat trestní žalobu ani převzít trestní stíhání, ale mohl trestný čin pouze oznámit příslušným orgánům. Tento přístup vycházel z principu veřejné žaloby, kdy odpovědnost za vedení trestního řízení nesl stát. Poškozený mohl v procesu vystupovat jako svědek a jeho výpověď měla důležitou roli, neboť se předpokládalo, že disponuje podstatnými informacemi o trestném činu. Zákon také vymezoval, kdo se mohl poškozeným stát – tím mohla být nejen fyzická a právnická osoba, ale i stát, pokud mu trestným činem vznikla škoda. Naopak újma na zdraví nebo morální škoda ne vždy zakládala právo na postavení poškozeného, pokud nebylo možné uplatnit peněžité nároky.³¹

Z. č. 64/1956 Sb., TŘ, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 1957, přinesl výrazně podrobnější právní úpravu oproti předchozím normám, zejména s ohledem na postavení poškozeného v trestním řízení. Zatímco trestní kodex z roku 1950 pojem poškozeného vymezoval spíše okrajově, a tedy zcela povrchově, nová úprava zakotvila jasnější postavení této procesní strany a poskytla mu konkrétní práva a povinnosti. Je třeba zdůraznit, že poškozený byl dle ustanovení § 7 odst. 5 trestního řádu považován za jednu ze stran trestního řízení, spolu s obviněným, prokurátorem, zúčastněnou osobou a dalšími subjekty. Podle § 7 odst. 10 tohoto zákona byl poškozeným ten, „komu byla trestným činem způsobena škoda, pokud by nárok na její náhradu bylo možno uplatňovat před soudem v řízení ve věcech občanskoprávních, není-li v řízení spoluobviněným.“³² Tento výklad tedy poškozeného vymezuje nejen materiálně, tudíž na základě existence dané újmy, ale i procesně, kdy klade důraz na možnost uplatnění nároku před civilním soudem a na absenci účasti v trestním řízení jako obviněný.³³

³¹ RŮŽIČKA, Miroslav; PÚRY, František; ZEZULOVÁ, Jana. Poškozený a adhezní řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 64–65.

³² ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Sbírka zákonů České republiky, ze dne 19. prosince 1956. § 7. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-64>>.

³³ RŮŽIČKA, Miroslav; PÚRY, František; ZEZULOVÁ, Jana. Poškozený a adhezní řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 65.

Rozsah práv poškozeného byl v této právní úpravě poměrně široký, byť v některých ohledech omezený. Poškozený měl například právo požadovat, aby soud rozhodl o jeho nároku na náhradu škody způsobené trestným činem. K tomu však musel podat návrh nejpozději do zahájení hlavního líčení. Toto časové omezení znamenalo určité zúžení práv poškozeného oproti dřívější úpravě z roku 1950. Rovněž platilo, že o nároku na náhradu škody se nikdy nerozhodovalo z úřední povinnosti – návrh musel být vždy podán aktivně ze strany poškozeného, přičemž prokurátor k tomu oprávněn nebyl. Dále bylo vymezeno, že osoba nemůže být poškozeným, pokud uplatňuje nárok na náhradu škody v jiném řízení (například správním či daňovém) nebo pokud náleží k osobám spoluobviněným v dané věci. Významná byla i povinnost OČTŘ poučit poškozeného o jeho právech a umožnit mu jejich plné uplatnění.

Poškozený měl k dispozici řadu procesních oprávnění, například právo činit návrhy, být zastoupen zmocněncem, nahlížet do spisu, být vyrozuměn o hlavním líčení, klást otázky svědkům a mít závěrečnou řeč po prokurátorovi. Mohl rovněž navrhnout navrácení věci a měl nárok na doručení opisu rozsudku. Přesto však nebyla jeho pozice zcela rovnocenná ostatním stranám řízení – poškozený například neměl právo podat odvolání, což plyne z výkladu ustanovení § 262 odst. 1 TŘ, kde toto právo výslovně chybí. Stejně tak mu nenáleželo právo na doručení obžaloby ani právo žádat o odstranění průtahů v řízení.

Význam pojmu poškozeného v této právní úpravě spočíval v jeho dualitě – šlo jak o nositele určité újmy, tak o aktivního účastníka trestního řízení s vymezenými procesními právy. Osobu poškozeného mohla tvořit jak fyzická, tak právnická osoba, případně stát. Nároky, které mohl poškozený v řízení uplatnit, vycházely zejména z obecné občanskoprávní úpravy závazků k náhradě škody (např. § 337 a násl. zákona č. 141/1950 Sb.), ale i ze zvláštních zákonů jako byl zákon č. 63/1951 Sb., o odpovědnosti za škody způsobené dopravními prostředky. Klíčové bylo, že muselo jít o majetkový nárok přímo vzniklý v důsledku trestného činu, a to vůči osobě, která v řízení nebyla spoluobviněným. Abychom shrnuli důležitost této legislativy, z. č. 64/1956 Sb., TŘ, tak vytvořil pevnější základy pro ochranu práv poškozeného v trestním řízení a přispěl k posílení jeho procesního postavení, ačkoliv mu neposkytoval plnou paritu se stranami jako byl obviněný či prokurátor.³⁴

³⁴ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 65–67.

Pokud se posuneme dále v časové linii, můžeme vidět další vývin tohoto pojmu. A to díky další nové legislativě, která byla přijata o pět let později. Tímto mezníkem byl z. č. 141/1961 Sb., TŘ, který sice navazoval na předchozí právní úpravu, ale přinesl zásadní změny ve vztahu k postavení poškozeného. Ve skutečnosti tento právní předpis stanovil, že v trestním řízení má být vedle otázky viny projednávána i otázka náhrady škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 2, § 228 a 229), a tak se významně rozšířilo oprávnění prokurátora, jenž mohl nově podat návrh na náhradu škody, a to zejména tehdy, pokud to vyžadoval zájem státu nebo pokud byla škoda způsobena na majetku v socialistickém vlastnictví. Prokurátor rovněž získal pravomoc zajistit náhradu škody na majetku obviněného, případně o takové zajištění sám požádat.³⁵

Látal také poukazuje na skutečnost, že oproti předchozímu trestnímu řádu č. 64/1956 Sb. došlo k významnému posílení postavení poškozeného. Poškozený zůstal i nadále jednou ze stran trestního řízení a měl právo aktivně se účastnit řízení, podávat návrhy, nahlížet do spisu, být přítomen při hlavním líčení a klást otázky vyslychaným osobám. Zákonodárce tímto krokem uznal, že poškozený může díky své znalosti věci přispět k odhalení a usvědčení pachatele. Poškozený mohl rovněž uplatnit nárok na náhradu škody prostřednictvím tzv. adhezního řízení, které se stalo základním nástrojem pro uplatnění civilního nároku v rámci trestního řízení. Aby mohl být tento nárok přiznán, musel být uplatněn řádně a včas, jinak byl odkázán na občanskoprávní řízení.

K dalšímu posunu došlo zejména po roce 1989 a v následujících desetiletích, kdy byla Česká republika konfrontována s potřebou harmonizovat své právo s evropskými standardy. Významným legislativním krokem se v tomto směru stal zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tento zákon nejen upřesnil, kdo se považuje za oběť trestného činu, ale současně rozšířil práva těchto osob a stanovil povinnosti OČTŘ při jejich ochraně. Pojem poškozeného se zde rozšiřuje i na osoby, které utrpěly nemajetkovou újmu, psychické trauma, újmu na zdraví nebo pozůstalé osoby. Důraz je kladen na lidskou důstojnost, přístup k informacím, právo na odbornou pomoc (psychologickou, právní i sociální), ochranu soukromí i právo být doprovázen důvěrníkem.³⁶

Zákon rovněž zavádí pojem zvlášť zranitelné oběti, jehož charakteristiku jsme pokryli na začátku teoretické části této bakalářské práce a mezi něž se řadí například děti, oběti domácího násilí, sexuálního zneužívání nebo obchodování s lidmi. Tyto osoby mají

³⁵ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEZULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 67.

³⁶ LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1994.

právo na vyšší míru ochrany – např. možnost být vyslýchány v přítomnosti odborníka nebo prostřednictvím audiovizuální techniky, omezený počet výslechů či zajištění bezpečí mimo kontakt s obviněným. V kombinaci s novelizovaným trestním řádem pak poškozený získává i konkrétní procesní nástroje – může navrhnout důkazy, podávat podněty a stížnosti, být informován o vývoji řízení, účastnit se hlavního líčení, a v některých případech podat opravný prostředek.³⁷

2.4 Novely trestního řádu z. č. 141/1961 Sb.

Postavení poškozeného v trestním řízení se v průběhu let hodně změnilo a hodně to souvisí s tím, jak se postupně měnil z. č. 141/1961 Sb., TŘ. Tyto změny reflektovaly nejen společenské změny, ale i větší důraz na práva obětí trestných činů. Zatímco dříve byl poškozený vnímán hlavně jako ten, kdo může žádat náhradu škody, postupně získal mnohem širší práva a stal se aktivním účastníkem řízení. Níže popisují hlavní novely, které zásadně ovlivnily, jak se poškozený může v trestním řízení uplatnit.

První novela z roku 1965 (zákon č. 57/1965 Sb.) byla spíše technická a upravovala procesní pravidla, ale pro poškozeného to znamenalo, že jeho postavení zůstalo prakticky stejné. Poškozený měl pořád omezené možnosti, a hlavně musel podat návrh na náhradu škody včas, jinak by na ni ztratil právo. Tato formalita často omezovala šance poškozených domoci se spravedlnosti, protože jim byla v podstatě odepřena možnost aktivněji se zapojit do procesu.³⁸

V roce 1969 přišla novela č. 149/1969 Sb., která posílila pravomoci prokurátora, zvláště pokud šlo o ochranu majetku státu. Pro poškozeného to znamenalo, že státní zájem dostal větší váhu, ale jeho individuální práva se tím moc nezměnila. Spíše se posílila moc veřejné žaloby a poškozený zůstal trochu v pozadí. I když tato změna vedla k lepší ochraně veřejného majetku, paradoxně tím mohla být oslabena individuální ochrana obětí, které často zůstávaly bez plné podpory.³⁹

Několik let na to, velký obrat nastal po roce 1989 s novelou č. 178/1990 Sb., kdy se začala zvyšovat práva všech účastníků řízení, včetně poškozeného. Ten získal právo

³⁷ ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. § 2. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.

³⁸ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 57/1965 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, ze dne 17. června 1965. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1965-57>>.

³⁹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 149/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, ze dne 18. prosince 1969. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-149>>.

být více aktivní, například mohl být zastoupen právníkem, měl lepší přístup k informacím a mohl se účastnit některých úkonů řízení. To byl zásadní krok, protože poškozený přestal být jen formálním subjektem a začal mít větší možnost se bránit a chránit své zájmy. Tato změna také odrážela obecný posun v přístupu k lidským právům a spravedlnosti, který přišel po pádu totalitního režimu.⁴⁰

Navazující novela č. 558/1991 Sb. pak ještě víc rozšířila práva poškozeného – například ho povinně informovala o průběhu řízení, umožnila mu být přítomen při hlavním líčení a dávala mu možnost navrhopvat důkazy. Poškozený tak mohl v řízení aktivněji vystupovat a nebyl jen pasivní osobou čekající na rozhodnutí soudu. Tyto změny přispěly k větší transparentnosti a rovnosti v procesu, což bylo v kontextu přechodu na demokratický právní stát velmi důležité.⁴¹

Po rozdělení Československa novela č. 292/1993 Sb. hlavně potvrdila všechno, co už bylo v 90. letech nastaveno, a zajistila, že práva poškozeného zůstávají platná i v nové samostatné České republice. Šlo spíš o udržení stability než o velké změny, ale právě stabilita právního rámce byla důležitá pro postupnou budoucí konsolidaci a rozvoj práv poškozených v trestním řízení.⁴²

Novela č. 152/1995 Sb. se zaměřila hlavně na zpřehlednění dokazování a lhůt v procesu, což sice nebylo přímo o poškozeném, ale nepřímo mu to pomohlo lépe se orientovat v řízení a efektivněji prosazovat svá práva. Lepší organizace a jasnější pravidla dokazování přispěla k větší spravedlnosti procesu a tím i k lepší ochraně zájmů všech účastníků, včetně poškozených.⁴³

Největší změnou byla tzv. velká novela č. 265/2001 Sb., která opravdu výrazně posílila postavení poškozeného. Po této novele mohl být přítomen u všech důležitých úkonů, mohl navrhopvat důkazy, vystoupit na hlavním líčení a uplatnit náhradu škody přímo v rámci řízení (adhezní řízení). Tato novela byla velkým krokem směrem k rovnoprávnosti a aktivní účasti poškozeného. Jak uvádějí odborníci: „Poškozený se stal z

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 178/1990 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 2. května 1990. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-178>>.

⁴¹ ČESKO. Zákon č. 558/1991 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 11. prosince 1991. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/1991/558?odkazId=26880453&predmetneDatum=1997-12-31&zalozka=text>>.

⁴² ČESKO. Zákon č. 292/1993 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 10. listopadu 1993. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-292>>.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 152/1995 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. června 1995. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-152>>.

formálního nositele nároku aktivním subjektem ovlivňujícím podobu řízení“⁴⁴ Tento posun byl klíčový nejen pro zlepšení individuální ochrany poškozených, ale také pro zvýšení celkové efektivity a spravedlnosti trestního řízení.⁴⁵

Další novela z roku 2003 (č. 218/2003 Sb.) se zaměřila na ochranu zranitelných obětí, jako jsou děti nebo oběti domácího násilí. Zaváděla opatření, která umožnila méně stresující výslechy – například pomocí videa nebo za přítomnosti odborníka. Tím se výrazně zvýšila ochrana těchto poškozených nejen z právního, ale i ze sociálního hlediska. Tyto změny zároveň odpovídaly rostoucímu uznání potřeby zvláštní péče o oběti, které jsou zranitelnější a mohou být v běžném řízení vystaveny sekundární viktimizaci.⁴⁶ Na toto navázala o rok později další změna v podobě novely č. 539/2004 Sb., která zjednodušila a zpřehlednila proces uplatňování náhrad škody v rámci trestního řízení. Díky ní mohly soudy rozhodovat o náhradě rychleji a jednodušeji, což pomohlo poškozeným lépe a efektivněji získat náhradu škody.⁴⁷

2.5 Komparativní analýza – s mezinárodním a evropským právem

2.5.1 Mezinárodní právo

Od konce druhé světové války se celosvětově zvyšuje zájem o práva a potřeby obětí trestných činů. Významným milníkem v této oblasti bylo přijetí „Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci“ Valným shromážděním OSN v roce 1985. Tento dokument stanovil minimální standardy pro přístup k obětem trestné činnosti a je považován za klíčový mezinárodní právní rámec na ochranu obětí.⁴⁸

Deklarace explicitně zdůrazňuje, že obětem musí být projevováno pochopení, soucit a respekt. Současně jim má být zajištěn spravedlivý přístup k justici a odpovídající odškodnění za škodu, kterou utrpěly v důsledku trestného činu. Členským státům OSN je

⁴⁴ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 195.

⁴⁵ ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. června 2001. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-265>>.

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Sbírka zákonů České republiky. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 25. června 2003. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 539/2004 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. července 2004. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2004/539?odkazId=36225581&predmetneDatum=2021-05-31&zalozka=text>>.

⁴⁸ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci. Milán, 1985. Přijato Valným shromážděním OSN rezolucí 40/34, 29. listopadu 1985. Publikováno také v: BRACEY, D. H. (ed.). *Police Studies*, 1987, roč. 10, č. 3, s. 105–108

doporučeno, aby oběti měly během celého průběhu trestního řízení zajištěný přístup k důležitým informacím a odpovídající podpoře. Jejich názory by měly být brány v úvahu, stejně jako jejich potřeby, přičemž je nutné chránit jejich důstojnost a soukromí. Deklarace také stanovuje povinnost zajistit, aby obětem bylo včas poskytnuto spravedlivé odškodnění.⁴⁹

Podle prvního článku této deklarace je za oběť trestného činu považována každá osoba, která utrpěla fyzickou nebo psychickou újmu, emocionální strádání, finanční ztrátu nebo jinou zásadní újmu na svých základních právech. To zahrnuje jak jednotlivce, tak i skupiny osob, kterým byla způsobena škoda v důsledku jednání nebo opomenutí, jež je v rozporu s právním řádem daného státu. Navíc, podle této legislativy, obětí může být osoba bez ohledu na to, zda byl pachatel identifikován, zatčen, trestně stíhán či odsouzen. Tento status je rovněž nezávislý na příbuzenském vztahu mezi obětí a pachatelem. V určitých případech se ochrana vztahuje i na nejbližší rodinné příslušníky oběti nebo na osoby, které byly na oběti závislé nebo se o ni staraly.⁵⁰

2.5.2 Evropské právo

Pokud se zaměříme na právní rámec ochrany obětí v Evropě, je klíčové rozlišovat mezi iniciativami Rady Evropy a Evropské unie. Významným dokumentem Rady Evropy je Doporučení č. R (85) 11 z roku 1985, které se soustředí na postavení obětí trestné činnosti v rámci trestního práva a procesu. Tento dokument vychází z premisy, že hlavním cílem trestního soudnictví by měla být ochrana práv obětí a jejich potřeba spravedlnosti. Doporučení zdůrazňuje, že ochrana obětí by měla hrát klíčovou roli v právním systému, přičemž se soustředí na zajištění jejich práv během trestního řízení a po něm. Tento dokument Rady Evropy položil základy pro evropskou politiku ochrany obětí, na které následně navázala a dále je právně rozvinula Evropská unie.⁵¹ Příkladem je Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU, která byla přijata 25. října 2012. Tato směrnice zavádí minimální, právně závazná pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu pro členské státy EU a nahrazuje předchozí rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV. Cílem této směrnice je posílit ochranu práv obětí trestného činu a zajistit

⁴⁹ ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci. Milán, 1985. Přijato Valným shromážděním OSN rezolucí 40/34, 29. listopadu 1985. Publikováno také v: BRACEY, D. H. (ed.). *Police Studies*, 1987, roč. 10, č. 3, s. 105–108

⁵⁰ THAÇI, A. Restoration of Relations Between the Victim and the Perpetrator: A Reality or Utopia. *Prizren Social Science Journal*, 2022, roč. 6, č. 1, s. 73. DOI: 10.32936/pssj.v6i1.278.

⁵¹ RADA EVROPY. Výbor ministrů. (1985). *Doporučení č. R (85) 11 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního řízení*. Štrasburk: Rada Evropy. Dostupné z: <<https://rm.coe.int/16804dcca>>.

jim odpovídající podporu během trestního řízení. Směrnice stanoví řadu práv a ochranných opatření, která musí být zaručena ve všech členských státech EU, aby oběti trestných činů měly přístup ke spravedlivému a respektujícímu zacházení.

Jedním z hlavních práv, které směrnice zavádí, je právo na informovanost. Podle Článku 6 směrnice mají oběti trestného činu právo být informovány o svých právech a o průběhu trestního řízení. Tato informace musí být poskytnuta co nejdříve po zahájení vyšetřování a musí být jasně a srozumitelně podána. Oběti mají být informovány o všech krocích v řízení, jako je možnost účasti na soudních jednáních a podání žádosti o odškodnění. Dále mají oběti právo na informace o výsledku řízení, včetně rozhodnutí soudu.⁵²

Jedním z hlavních práv, které směrnice zavádí, je právo na informovanost. Podle Článku 6 směrnice mají oběti trestného činu právo být informovány o svých právech a o průběhu trestního řízení. Tato informace musí být poskytnuta co nejdříve po zahájení vyšetřování a musí být jasně a srozumitelně podána. Oběti mají být informovány o všech krocích v řízení, jako je možnost účasti na soudních jednáních a podání žádosti o odškodnění. Dále mají oběti právo na informace o výsledku řízení, včetně rozhodnutí soudu.⁵³

Směrnice také zajišťuje právo na účast v trestním řízení. Totiž podle Článku 7 mají oběti právo se účastnit řízení, což zahrnuje možnost být informovány o výsledcích vyšetřování a mít přístup k určitým dokumentům trestního řízení. Tento článek poskytuje obětem možnost vyjádřit se k důkazům předloženým proti nim a chrání jejich zájmy během soudního procesu. Směrnice tedy zajistí, že oběti nebudou v trestním řízení pouze pasivními účastníky, ale budou mít aktivní roli při ochraně svých práv.⁵⁴

Dalším klíčovým právem je právo na ochranu před pachateli, které je upraveno v Článku 18. Oběti musí být chráněny před hrozbami, obtěžováním a zastrašováním ze strany pachatelů trestného činu. Tento článek stanoví, že oběti musí mít zajištěnu ochranu

⁵² EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 6. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵³ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 6. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵⁴ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 7. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

nejen během vyšetřování a soudu, ale také po jeho skončení. To může zahrnovat zajištění bezpečnosti oběti prostřednictvím ochranných opatření, jako jsou ochranné příkazy nebo zajištění bezpečných míst pro výslechy.⁵⁵

Směrnice rovněž zavádí zvláštní ochranu pro zranitelné oběti, jak stanoví Článek 22. Tento článek vymezuje, že oběti, které jsou obzvláště zranitelné – například děti, osoby s postižením nebo oběti domácího násilí – mají nárok na speciální zacházení. Může jít například o použití specializovaných místností pro výslechy, přítomnost podpůrných osob během výslechů nebo ochranu soukromí obětí. Cílem této ochrany je zajistit, aby se zranitelné oběti necítily zneužívány nebo traumatizovány během trestního řízení.

Dále směrnice garantuje právo na právní pomoc a podporu, jak je uvedeno v Článku 8. Oběti mají právo na přístup k právní pomoci, která zahrnuje poradenství, zastupování a asistenci v průběhu trestního řízení. Směrnice také stanoví, že obětem by měla být poskytována psychologická podpora a další formy pomoci, které mohou zahrnovat poradenství a asistenci v různých oblastech života po trestném činu.⁵⁶

Právo na ochranu soukromí je také klíčovým prvkem směrnice, uvedeným v Článku 19. Tento článek stanoví, že oběti mají právo na ochranu svého soukromí, což zahrnuje ochranu jejich osobních údajů a zabránění tomu, aby byly zveřejněny v průběhu trestního řízení. Oběti mají být chráněny před zneužitím jejich osobních informací, což je obzvláště důležité u zranitelných skupin, jako jsou oběti sexuálního násilí nebo domácího násilí.⁵⁷

Nakonec, směrnice také upravuje právo na odškodnění, jak stanoví Článek 16. Oběti mají právo na odškodnění za újmu způsobenou trestným činem, a to buď od pachatele, nebo pokud pachatel není schopen poskytnout náhradu, ze státního fondu. Toto právo zajišťuje, že oběti budou mít přístup k finanční kompenzaci za fyzické, psychické nebo majetkové ztráty způsobené trestným činem.⁵⁸

⁵⁵ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 18. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵⁶ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 8. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵⁷ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 16. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵⁸ EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 19. Úřední věstník

2.6 Rozdíl pojmů oběť a poškozený

Tato bakalářská práce se zaměřuje na podrobnou analýzu pojmů oběť a poškozený v kontextu trestního řízení, přičemž v této sekci budou tyto dva pojmy pečlivě odděleny a budou zdůrazněny hlavní rozdíly mezi nimi. Tato bakalářská práce celkově pracuje s pěti rozdíly mezi oběma pojmy, a to z hlediska právního rámce, typu právního subjektu, povahy újmy, převoditelnosti práv či účelu ochrany.

2.6.1 Právní rámec

Pojem oběť a pojem poškozený jsou v právním systému rozlišovány, přičemž každé z těchto označení vyjadřuje specifickou roli jednotlivce v trestním řízení a nese s sebou jiný právní a procesní rámec. Tento rozdíl je zásadní pro pochopení toho, jakým způsobem je chráněn zájem jednotlivce, který se stal obětí trestného činu, a jaké právní nástroje a možnosti ochrany má v rámci trestního řízení.

Jak již bylo zmíněno, pojem oběť je širší a jeho definice je obsažena v Zákoně o obětech trestných činů, konkrétně v § 2 ZOTČ.⁵⁹ Tento pojem označuje osobu, která byla trestným činem přímo zasažena, a to jak fyzicky, tak psychicky, ale i v jiných aspektech jejího života. Zákonodárce v tomto případě zdůrazňuje, že obětí je nejen ten, kdo utrpěl přímou újmu v důsledku trestného činu, ale také ten, kdo má právo na specifickou podporu a ochranu, kterou mu poskytuje právní rámec ochrany obětí.⁶⁰ Zákon o obětech trestných činů si klade za cíl zajistit nejen ochranu základních práv těchto osob, ale i specifické právní a psychosociální pomoci, která má zmírnit následky trestného činu a usnadnit obětem jejich integraci zpět do společnosti.

Naproti tomu pojem poškozený je užší a konkrétnější pojem, který je definován procesně právními normami obsaženými v trestním řádu, konkrétně v § 43 TR.⁶¹ Tento pojem označuje osobu, které bylo trestným činem způsobeno přímé poškození, a to buď na zdraví, majetku, nebo jiné osobní či nemajetkové újmy.

Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.

⁵⁹ JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Teoretik. Praha: Leges, 2012. s. 13

⁶⁰ JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Teoretik. Praha: Leges, 2012. s. 14.

⁶¹ ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. listopadu 1961. § 43. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.

Podle Jelínka je rozdíl mezi těmito pojmy spočívá především v jejich rozsahu a v právních důsledcích, které s nimi souvisejí. Zatímco pojem oběť je širší a vychází z principu ochrany práv jednotlivce, pojem poškozený se více zaměřuje na konkrétní procesní aspekty trestního řízení, jako je právo na náhradu škody, účast v řízení, a právo na informace o stavu řízení. Poškozený je tedy osoba, která má nárok na právní ochranu v podobě náhrady újmy, která jí byla způsobena trestným činem, ale i na další ochranu, která je součástí trestního procesu, např. účast na soudním řízení jako účastník řízení.⁶²

Jelínek taktéž poukazuje na další klíčový rozdíl mezi obětí a poškozeným. Ten spočívá v přístupu k právům. Oběti trestných činů mohou mít nárok na speciální formy podpory a pomoci, například psychologickou pomoc nebo asistenci při vyšetřování, a to nejen v případě, kdy již došlo k poškození jejich práv, ale i v případě, že se teprve staly potenciálním cílem trestného činu. Poškozený má konkrétní nárok na náhradu újmy, která mu byla způsobena, a má právo účastnit se trestního řízení jako osoba, která byla poškozena v důsledku trestného činu.⁶³

V praxi tedy rozlišujeme mezi těmito dvěma pojmy v závislosti na tom, zda osoba utrpěla konkrétní újmu nebo zda se jedná pouze o právní kategorii, která poskytuje určitou ochranu. Zatímco poškozený je pojem procesní, který vymezuje účastníka trestního řízení, oběť je pojem širší, který zahrnuje širší spektrum právní ochrany a podpory pro osoby, které byly zasaženy trestným činem, ale i pro ty, kterým hrozilo nebezpečí.⁶⁴

2.6.2 Rozdíl v typu právního subjektu

Poškozeným může být nejen fyzická osoba, ale i právnická osoba, pokud jí trestným činem vznikla majetková nebo nemajetková újma, či pokud se na jejíž úkor pachatel obohatil. Poškozený je tedy právní termín, který vymezuje osoby, kterým vznikla přímá škoda v důsledku trestného činu a které mají právo na náhradu této škody nebo jinou právní kompenzaci.

Pojem oběť se vztahuje výhradně na fyzické osoby, protože jde o subjekt, který byl přímo zasažen trestným činem, a to jak fyzicky, tak psychicky. V právním kontextu

⁶² JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Teoretik. Praha: Leges, 2012. s. 24–25.

⁶³ JELÍNEK, Jiří; PELC, Vladimír; DANKOVÁ, Katarína. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014. s. 16 - 17.

⁶⁴ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 243.

oběť znamená osobu, která utrpěla újmu v důsledku trestného činu, ať už to byla újma na zdraví, psychická újma, nebo jiný druh škody, která ovlivnila její život. Oběť je tedy chápána jako fyzická osoba, která byla přímo zasažena trestným činem a na jejíž ochranu a podporu se soustředí zákonná opatření a právní rámce, jakými jsou například zákon o obětech trestných činů. Tento zákon poskytuje obětem právní pomoc, psychologickou podporu a další formy asistence, které mají za cíl zmírnit následky trestného činu a usnadnit integraci oběti zpět do společnosti.

Vzhledem k tomu, že pojem oběti se zaměřuje na fyzické osoby, je jeho rozsah úzce spjatý s lidským zdravím a psychikou. Zákony, které chrání oběti trestných činů, kladou důraz na zajištění právní a psychosociální pomoci těm, kteří byli přímo fyzicky nebo psychicky poškozeni. Například pokud se jedná o oběť násilného trestného činu, právní systém poskytuje oběti určitou úroveň ochrany, aby minimalizoval její újmu a umožnil jí vyrovnat se s následky trestného činu.⁶⁵ Jelínek a Gřivna k tomu dodávají, že „ve srovnání s pojmem poškozený je termín oběť užší v tom, že nezahrnuje právnické osoby, širší v tom, že se za oběť považují i někteří pozůstali po oběti.“⁶⁶

Co se týče poškozeného v trestním řízení, zmíněná širší tohoto pojmu znamená v praxi, že se může vztahovat nejen na fyzické osoby, ale i na právnické osoby, jako jsou firmy, organizace, či instituce. Právnické osoby mohou být poškozeny například způsobením majetkové škody, která může ovlivnit jejich finanční stabilitu nebo narušit jejich provoz. Příkladem může být situace, kdy je firmě způsobena škoda na jejím majetku, například v případě krádeže, vandalismu, nebo podvodu. V takových případech má právnická osoba stejná práva jako fyzická osoba na náhradu škody, která jí byla způsobena, včetně účasti na trestním řízení.⁶⁷

Tento rozdíl mezi poškozeným a obětí je velmi důležitý, protože poskytuje širší ochranu nejen fyzickým osobám, ale i právnickým subjektům, které mohou být trestnými činy poškozeny. V trestním řízení tedy právní rámec zohledňuje specifické potřeby jak jednotlivců, tak organizací a zajišťuje, že oba subjekty mají přístup k ochraně a náhradě škody v souladu s právními normami.

⁶⁵ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 244.

⁶⁶ JELÍNEK, Jiří; GŘIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Teoretik. Praha: Leges, 2012.

⁶⁷ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 246.

2.6.3 Povaha újmy

Rozdíl mezi pojmy oběť a poškozený se také projevuje v okamžiku, kdy dochází k samotnému vzniku újmy. Oběť je definována jako osoba, které byla způsobena nebo by mohla být způsobena újma, což znamená, že se tento pojem vztahuje i na situace, kdy k trestnému činu ještě nedošlo, ale jeho dokončení by vedlo k újmě. To znamená, že oběť může být i osoba, která se stala cílem trestného činu, ačkoli tento čin ještě nebyl dokončen. Typickým příkladem je pokus o trestný čin, kdy pachatel nedokončí svůj záměr (např. při neúspěšném pokusu o vraždu nebo loupež), ale oběť již byla vystavena nebezpečí nebo ohrožení. Oběť tedy v tomto kontextu zahrnuje nejen ty, kteří utrpěli skutečnou újmu, ale i ty, kterým bylo škodlivé jednání způsobeno, i když trestný čin nebyl dokončen.⁶⁸

Na druhé straně, pojem poškozený je úzce spjat s tím, že již došlo ke konkrétní újmě. Poškozený je osoba, které byla skutečně způsobena újma, tedy osoba, která utrpěla zranění nebo jiný druh škody, například majetkovou nebo nemajetkovou újmu. To znamená, že poškozený je konkrétní subjekt, kterému trestný čin již způsobil nějakou ztrátu nebo újmu, a který může požadovat náhradu škody nebo účastnit se trestního řízení za účelem spravedlivé kompenzace.⁶⁹ Je nutno podotknout, že tento rozdíl mezi obětí a poškozeným je důležitý nejen z právního hlediska, ale také pro účely právní pomoci a náhrady škody. Oběť může mít právo na ochranu i v případech, kdy k trestnému činu ještě nedošlo do konce, zatímco poškozený je ten, kdo již utrpěl konkrétní škodu, a proto má právo na náhradu škody a jiné právní nároky.

2.6.4 Převoditelnost práv

Dalším z klíčových rozdílů mezi analyzovanými pojmy je otázka převoditelnosti práv, která se těmto osobám vztahují. Oběť trestného činu má specifická práva, která jsou vázána na její osobní ochranu a právní nároky, jež jsou v zásadě nepřevoditelná. Totiž, je důležité zdůraznit, že tato práva jsou především zaměřena na ochranu oběti, a to na její bezpečnost a důstojnost. Práva oběti zahrnují například právo na ochranu před pachatelem, právo na informování o stavu vyšetřování, právo na účast v řízení, případně i právo na odškodnění. Tyto nároky jsou pevně spojeny s obětí jako jednotlivcem, a nelze

⁶⁸ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 246.

⁶⁹ RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007.

je převést na jinou osobu, protože jejich smyslem je ochrana samotné oběti jako konkrétního subjektu, který utrpěl újmu v důsledku trestného činu.

Na druhé straně, poškozený má práva, která mohou být v některých případech převoditelná na jinou osobu, zejména na právního nástupce. Příkladem je situace, kdy poškozený zemře, a jeho právo na náhradu škody nebo jiná právní nároky mohou přejít na jeho dědice. Pokud poškozený měl nárok na odškodnění nebo jinou právní kompenzaci, tento nárok může být součástí dědictví a převeden na jeho právního nástupce, kteří mohou pokračovat v jeho vymáhání.⁷⁰ Takto převoditelná práva tedy ukazují, že poškozený není vázán jen na svou osobní existenci, ale jeho nároky mohou přetrvávat i po jeho smrti.

2.6.5 Účel ochrany

Další rozdíl mezi pojmy oběť a poškozený spočívá v zaměření na různé aspekty újmy způsobené trestným činem. Podle Jelínka, Pelce a Dankové, zatímco oběť se primárně soustředí na prevenci druhotné újmy, která může vzniknout v důsledku nevhodného zacházení ze strany OČTŘ, poškozený se zaměřuje především na náhradu primární škody. Druhotná újma oběti může být způsobena například necitlivým výsledkem, opakovaným připomínáním traumatické události nebo nedostatkem informací o průběhu trestního řízení. Proto právní systém klade důraz na ochranu oběti, její důstojnosti a psychické pohody, a to prostřednictvím opatření, jako je možnost využít právní a psychologickou podporu, omezení kontaktu s pachatelem nebo šetrnější postupy výslechu. Naopak poškozený v trestním řízení usiluje především o odškodnění za utrpěnou újmu, která může být majetková, například v případě krádeže, nebo nemajetková, například při ublížení na zdraví. Poškozený má právo žádat náhradu škody buď přímo v rámci trestního řízení prostřednictvím adhezního řízení, nebo samostatně v občanskoprávním řízení. Zatímco tedy oběť potřebuje především ochranu před negativními dopady řízení, poškozený se soustředí na materiální kompenzaci škody.⁷¹

⁷⁰ JELÍNEK, Jiří; PELC, Vladimír; DANKOVÁ, Katarína. Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014. s.16 - 17.

⁷¹ JELÍNEK, Jiří; PELC, Vladimír; DANKOVÁ, Katarína. Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: Leges, 2014. s. 16–17.

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Cíl výzkumu

Zjistit míru povědomosti veřejnosti ohledně institutů obět' trestného činu a poškozený v trestním řízení.

3.2 Výzkumná otázka

Jaká je míra povědomosti veřejnosti ohledně institutů obět' trestného činu a poškozeného trestného činu?

3.3 Metodika

3.3.1 Metodika sběru dat

Výzkumné šetření bylo koncipováno kvantitativně. Kvantitativní strategie byla využita v rámci dotazování veřejnosti pomocí dotazníkových skupin na sociálních médiích.

3.3.2 Technika sběru dat

V rámci kvantitativního výzkumu byla data sbírána pomocí nástroje Google forms.

3.3.3 Výzkumný soubor, doba výzkumu

Sběr dat probíhal od začátku února 2025 do poloviny března 2025 a byl realizován prostřednictvím online dotazníku distribuovaného na sociálních sítích, zejména na platformě Facebook. Celkem se šetření zúčastnilo 72 respondentů.

3.3.4 Etika výzkumu

Všichni respondenti byli seznámeni s tématem a cílem výzkumu. Dále byli ujištěni, že získané informace budou použity pouze pro účely této práce a bude zachována jejich anonymita. Výzkum proběhl v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů ve znění pozdějších předpisů.

3.4 Vyhodnocení

Demografická analýza ukazuje, že mezi respondenty převažují ženy, které tvoří 54 % dotázaných, zatímco muži představují 42 % a nebinární osoby 4 %. Nejvíce zastoupenou věkovou skupinou jsou lidé ve věku 26–35 let, kteří tvoří 40 % respondentů, následovaní mladšími dospělými ve věku 18–25 let s podílem 26 %. Lidé nad 50 let jsou zastoupeni méně, což naznačuje, že se výzkumu účastnili především mladší a střední generace.

Jaké je Vaše pohlaví?

72 odpovědí

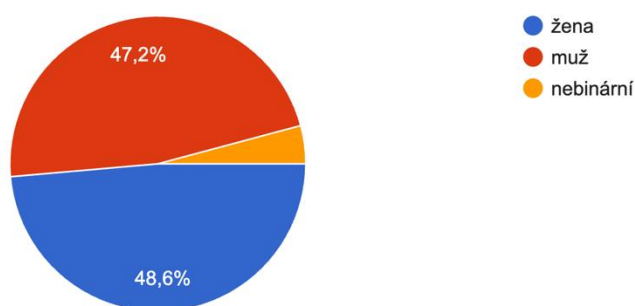

Figure 1 Pohlaví respondentů

Kolik je Vám let?

72 odpovědí

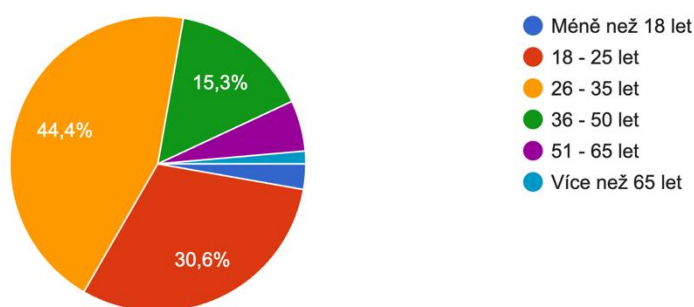

Figure 2 Věk respondentů

Vzdělanostní struktura ukazuje, že největší skupinu tvoří lidé s vysokoškolským vzděláním (44 %), zatímco středoškolské vzdělání s maturitou má 28 % respondentů. Regionálně je nejvíce zastoupena Praha (22 %) a Moravskoslezský kraj (20 %), přičemž další významné zastoupení má Středočeský (14 %) a Plzeňský kraj (12 %). Tyto výsledky naznačují, že výzkum oslovil především vzdělanější obyvatele mladšího a středního věku, přičemž největší podíl respondentů pochází z hlavních městských center.

Jaké je Vaše nejvyšší vzdělání?

72 odpovědí

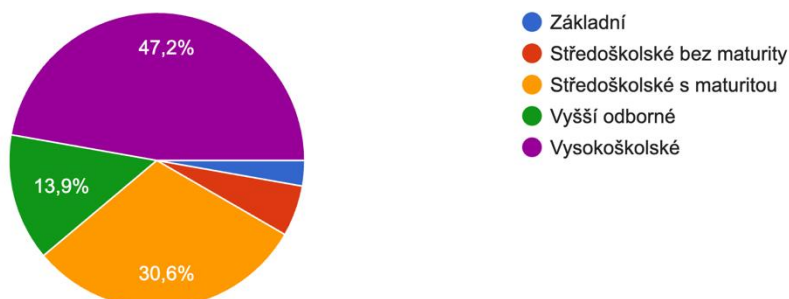

Figure 3 Nejvyšší vzdělání respondentů

3.5 Testování povědomí respondentů

Otázka 1: Kdo je považován za oběť trestného činu?

Co se týče odpovědí na otázku, která se ptá na to, kdo je podle zákona považován za oběť trestného činu, z hlediska právní definice je správnou odpovědí varianta, že obětí je pouze osoba, která utrpěla fyzickou nebo psychickou újmu v důsledku trestného činu. Tato definice vychází z platných právních předpisů, které stanovují, že obětí trestného činu je ten, kdo v jeho důsledku utrpěl fyzickou, psychickou nebo materiální újmu. Svědek trestného činu nebo osoba, které soud tento status formálně nepřiznal, obětí podle zákona být nemusí. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že většina respondentů správně identifikovala právní definici oběti, ačkoli část dotázaných ji chápe v mnohem širším měřítku, než stanovuje legislativa.

Kdo je podle zákona považován za oběť trestného činu?

72 odpovědí

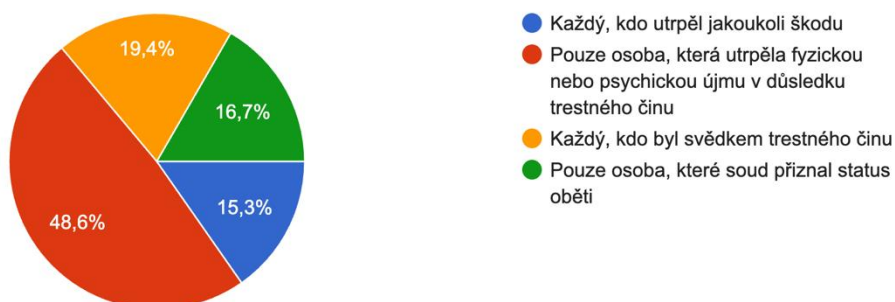

Figure 4 Otázka 1: Kdo je podle zákona považován za oběť trestního činu?

Největší podíl odpovědí (48,6 %) uváděl, že obětí byla pouze osoba, která utrpěla fyzickou nebo psychickou újmu v důsledku trestného činu. Dalších 19,4 % respondentů se domnívalo, že obětí mohl být i svědek trestného činu. Podle 16,7 % odpovědí byla za oběť považována pouze osoba, které soud tento status přiznal. Nejmenší podíl (15,3 %) respondentů se přikláněl k názoru, že obětí byl každý, kdo utrpěl jakoukoli škodu.

Při rozdělení podle pohlaví odpovědělo správně 53,1 % mužů (n = 17), 50 % nebinárních osob (n = 2) a pouze 11,8 % žen (n = 4). Nejvyšší míru správných odpovědí tak zaznamenali muži, následováni nebinárními osobami, zatímco ženy správně identifikovaly zákonnou definici oběti nejméně často. Ženy naopak nejčastěji volily odpověď „každý, kdo byl svědkem trestného činu“. Tato zjištění naznačují rozdíly v porozumění právnímu pojetí oběti mezi pohlavími.

Pohlaví	Každý, kdo byl svědkem	Každý, kdo utrpěl škodu	Pouze osoba s újmou	Soudem přiznaný status
muž	17	5	5	3
žena	19	6	4	1
nebinární	0	1	2	0

Figure 5 Odpovědi respondentů na otázku č.1 podle pohlaví

Správnou odpověď („pouze osoba, která utrpěla fyzickou nebo psychickou újmu v důsledku trestného činu“) zvolilo nejvíce respondentů ve věkové kategorii 26–35 let (n = 15), což představuje 57,7 % v rámci této skupiny. Ve skupině 18–25 let zvolilo správně 13 respondentů (48,1 %), zatímco u osob ve věku 36–50 let šlo o 7 odpovědí (70 %). Mezi mladistvými do 18 let a respondenty ve věku 51–65 let tuto možnost označili 2, resp. 3 respondenti (100 %). Jediný respondent starší 65 let označil odpověď „soudem přiznaný status“.

Celkově nejvyšší podíl správných odpovědí vykazovaly skupiny do 18 let a 51–65 let (shodně 100 %), ovšem vzhledem k jejich malému počtu (n = 2 a n = 3) je třeba tato data interpretovat s opatrností. Nejpočetnější a zároveň silně zastoupená skupina 26–35 let vykazovala druhý nejvyšší podíl správných odpovědí (57,7 %), čímž potvrzuje celkový trend lepší informovanosti u mladších dospělých. Naopak nejnižší míru správnosti vykazovali respondenti nad 65 let, kde nebyla správná odpověď zaznamenána vůbec.

Věková skupina	Fyzická nebo psychická újma	Každý, kdo utrpěl škodu	Soudem přiznaný status	Byl svědkem činu	Celkem
Méně než 18 let	2	0	0	0	2
18 – 25 let	13	3	5	6	27
26 – 35 let	15	4	4	3	26
36 – 50 let	7	2	0	1	10
51 – 65 let	3	0	0	0	3
Více než 65 let	0	0	1	0	1

Figure 6 Odpovědi respondentů na otázku č.1 podle věkových skupin

Co se týče vzdělání, správnou odpověď („fyzická nebo psychická újma“) nejčastěji zvolili respondenti s vysokoškolským vzděláním (20 z 29, tj. 69 %). Následovali respondenti s vyšším odborným vzděláním (7 z 13, 53,8 %) a se středoškolským vzděláním s maturitou (10 z 23, 43,5 %). Nejnižší podíl správných odpovědí byl zaznamenán u skupiny se středoškolským vzděláním bez maturity (3 z 7, 42,9 %) a základním vzděláním (2 z 2, 100 %, ale na nereprezentativním vzorku). Celkově tedy nejvyšší úroveň správnosti i zastoupení vykazovali respondenti s vysokoškolským vzděláním.

Vzdělání	Fyzická/psychická újma	Utrpěl jakoukoli škodu	Soudem přiznaný status	Byl svědkem činu
Základní	2	0	0	0
Středoškolské bez maturity	3	2	2	0
Středoškolské s maturitou	10	2	4	7
Vyšší odborné	7	2	2	2
Vysokoškolské	20	5	2	2

Figure 7 Odpovědi respondentů na otázku č. 1 podle vzdělání

Otázka 2: Kdo je poškozený v trestním řízení?

Z právního hlediska je za poškozeného v trestním řízení považován pouze ten, kdo utrpěl majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu v důsledku trestného činu a přihlásil se jako poškozený. Tato definice vychází z trestního řádu, který jasně stanovuje, že poškozený má v řízení určitá práva, například možnost uplatnit nárok na náhradu škody. Svědek trestného činu ani osoba, která se pouze subjektivně cítí dotčena, tento status automaticky nezískávají.

Kdo je poškozený v trestním řízení?

72 odpovědí

Figure 8 Otázka č. 2: Kdo je poškozený v trestním řízení?

Výsledky ukazují, že největší část respondentů (47,2 %) správně identifikovala poškozeného jako osobu, která utrpěla majetkovou nebo nemajetkovou újmu a přihlásila se jako poškozená. Přibližně 34,7 % respondentů se domnívalo, že poškozenými jsou pouze osoby, které za oběti považuje policie. Další skupina (12,5 %) se přiklání k názoru, že poškozeným je každý, kdo se cítí být trestným činem dotčen. Nejmenší podíl odpovědí (5,6 %) uvedl, že poškozeným je každý, kdo byl svědkem trestného činu. Tyto výsledky naznačují, že většina respondentů rozumí právní definici poškozeného, ale stále existují určité nejasnosti v chápání tohoto pojmu.

Co se týče rozdělení odpovědí podle pohlaví, většina žen (n = 25, 66 %) považuje poškozeného za toho, kdo utrpěl majetkovou újmu a přihlásil se, což je správná definice. U mužů to bylo méně, n = 10, tedy 33 %. Muži častěji než ženy (n = 15, 50 % oproti n = 10, 26 %) vidí poškozeného jako osobu, kterou policie označí za oběť. Stejný počet žen i mužů (n = 3, 8 % žen a n = 3, 10 % mužů) si myslí, že poškozeným je každý, kdo se cítí být dotčen. Pouze muži (n = 2, 7 %) považují za poškozeného i svědka trestného činu. Nebinární respondenti byli málo (n celkem = 2), ale odpověděli podobně jako ženy. Ženy tedy spíše vnímají poškozeného úžeji a správně, muži jsou otevřenější širším, ale nesprávným definicím.

Pohlaví	Pouze ten, kdo utrpěl majetkovou újmu a přihlásil se jako poškozený	Každý, kdo se cítí být trestným činem dotčen	Jen osoby, které policie považuje za oběti trestného činu	Každý, kdo byl svědkem trestného činu
Ženy	25	3	10	0
Muži	10	3	15	2
Nebinární	1	0	1	0

Figure 9 Odpovědi respondentů na otázku č. 2 podle pohlaví

Otázka 3: Jaký je rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení?

Rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení spočívá především v tom, že oběť je osoba, která byla nějakým způsobem zasažena trestným činem (např. fyzicky, psychicky, majetkově), a to i v případě, že neuplatňuje konkrétní nárok na náhradu škody. Poškozený je naopak osoba, která ve trestním řízení uplatňuje nárok na náhradu škody způsobené trestným činem, což znamená, že poškozený musí prokázat konkrétní újmu. Proto je druhá odpověď správná, protože přesně vymezuje rozdíl mezi těmito pojmy – oběť nemusí mít prokázanou přímou škodu, zatímco poškozený je osoba, která tuto škodu v řízení uplatňuje, čímž se liší jejich právní postavení a role v trestním řízení.

Jaký je hlavní rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení?

72 odpovědí

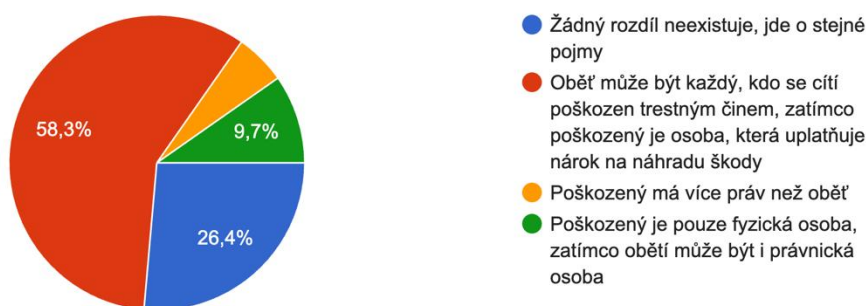

Figure 10 Otázka č. 3: Jaký je hlavní rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení?

Na tuto otázku odpověděli respondenti různými způsoby. Nejčastější a správnou odpovědí, kterou uvedlo 58,3 % respondentů, bylo, že oběť může být každý, kdo se cítí poškozen trestným činem, zatímco poškozený je osoba, která uplatňuje nárok na náhradu škody. Tento názor správně rozlišuje mezi obětí a poškozeným v kontextu jejich právního postavení. 26,4 % respondentů si myslelo, že neexistuje rozdíl mezi těmito pojmy, což není správné, protože mezi nimi existují zásadní rozdíly, jak bylo vysvětleno. Menší část respondentů, 9,7 %, tvrdila, že poškozený je pouze fyzická osoba, zatímco oběť může být i právnická osoba, což je neúplné, protože poškozený může být jak fyzická, tak právnická osoba, což je další důležitý aspekt těchto pojmů. Dále někteří odpověděli, že poškozený má více práv než oběť, což není přesné, protože oběť má specifická práva na podporu a ochranu, zatímco poškozený se zaměřuje především na náhradu škody.

Pohlaví	Oběť může být každý, kdo se cítí poškozen	Žádný rozdíl neexistuje	Poškozený je pouze fyzická osoba	Poškozený má více práv než oběť
Žena	30	11	2	1
Muž	12	8	2	2
Nebinární	2	1	0	1

Na základě tabulky výše lze analyzovat rozdíly ve vnímání rozdílu mezi obětí trestného činu a poškozeným podle pohlaví respondentů. Nejčastější a správnou odpověď – *že oběť může být každý, kdo se cítí být trestným činem zasažen, zatímco poškozený uplatňuje nárok na náhradu škody* – uvedlo 67 % žen (30 z 45), 48 % mužů (12 z 25) a 66,7 % nebinárních osob (2 z 3). Je patrné, že ženy tuto správnou odpověď volily výrazně častěji než muži, což může naznačovat vyšší míru porozumění tomuto právnímu rozlišení nebo citlivost vůči tématu. U nebinárních respondentů, navzdory malému vzorku, byl podíl správných odpovědí srovnatelný s ženami.

Naopak nesprávnou odpověď, že *žádný rozdíl neexistuje*, uvedlo 24,4 % žen, 32 % mužů a 33,3 % nebinárních osob. Zdá se tedy, že právě u mužských respondentů byla míra této nepřesné odpovědi nejvyšší. Tvzení, že *poškozený je pouze fyzická osoba* (PO vs FO), zvolilo menší množství respondentů napříč pohlavími – 6,7 % žen i mužů, zatímco nikdo z nebinárních osob tuto možnost neuvedl. Odpověď *poškozený má více práv* byla nejméně častá – uvedlo ji pouze 1 žena, 2 muži a 1 nebinární osoba, což odpovídá 2,2 %, 8 % a 33,3 % v rámci daného pohlaví. V případě nebinárních osob ale malý počet odpovědí (pouze tři) zkresluje význam těchto procent. Celkově data ukazují, že i když většina respondentů rozlišuje mezi obětí a poškozeným správně, stále existuje značná část, která se v pojmech neorientuje přesně, což může mít dopad na jejich očekávání vůči systému trestního řízení.

Vzdělání	Oběť může být každý, poškozený uplatňuje nárok	Poškozený je pouze FO, oběť může být i PO	Poškozený má více práv než oběť	Žádný rozdíl neexistuje
Základní	2	0	0	0
Středoškolské bez maturity	1	0	1	2
Středoškolské s maturitou	13	2	1	3
Vyšší odborné	6	0	1	4
Vysokoškolské	17	3	1	10

Zatímco při pohledu na pohlaví respondentů byly rozdíly ve správnosti odpovědí poměrně výrazné, při analýze podle dosaženého vzdělání je situace složitější. Nejvyšší podíl správných odpovědí zaznamenali respondenti s vyšším odborným vzděláním ($n = 11$, 63,6 %), následováni těmi se středoškolským vzděláním s maturitou ($n = 23$, 56,5 %) a vysokoškolským vzděláním ($n = 33$, 51,5 %). Zajímavostí je, že právě mezi vysokoškolsky vzdělanými osobami se objevilo i nejvíce odpovědí, které tvrdily, že mezi pojmy žádný rozdíl není (30,3 %). Mezi respondenty se základním vzděláním ($n = 2$) odpověděli oba správně (100 %), avšak kvůli malému vzorku nelze tento výsledek brát jako reprezentativní. Naproti tomu u středoškoláků bez maturity ($n = 3$) se žádná správná odpověď neobjevila. Tato data mohou naznačovat, že právní terminologie není srozumitelně komunikována napříč vzdělanostními skupinami a že ani vyšší formální vzdělání nemusí nutně znamenat hlubší právní povědomí.

Otázka 4: Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?

V trestním řízení má oběť trestného činu právo požadovat náhradu škody, ale toto právo není automatické. Aby mohla oběť tento nárok uplatnit, musí se přihlásit jako poškozený a aktivně uplatnit svůj nárok. To znamená, že i když je poškozený trestným činem, musí projevit svůj zájem o náhradu škody a být zapojen do řízení. Trestní soud může následně rozhodnout o výši náhrady škody, kterou oběť může od pachatele požadovat. Tento proces zajišťuje, že oběť nebude opomenuta a má možnost získat spravedlnost v rámci trestního řízení, nikoli však automaticky.

Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?

72 odpovědí

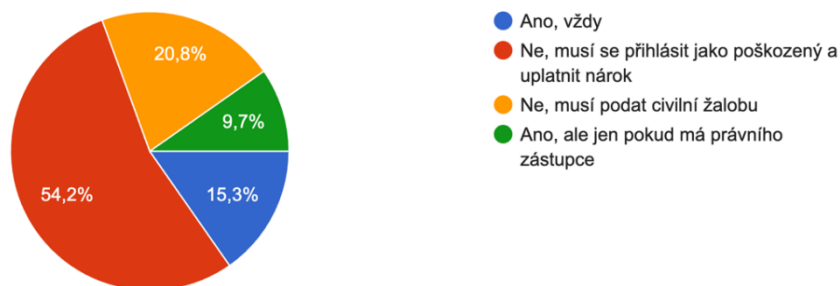

Figure 11 Otázka č. 5: Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?

Na základě analýzy odpovědí respondentů na tuto otázku, bylo zjištěno, že 55.56 % z nich správně odpovědělo, že oběť musí uplatnit svůj nárok jako poškozený. Naopak 44.44 % respondentů se dopustilo chyby, kdy odpověděli nesprávně, například že nárok je automatický nebo že oběť musí podat civilní žalobu. Tento výsledek ukazuje, že i když je koncept přihlášení se jako poškozený v trestním řízení známý, stále existuje určitá nejasnost ohledně podmínek, za kterých může oběť náhradu škody skutečně získat.

Otázka 5: Které z následujících tvrzení o poškozeném je pravdivé?

Pokud se zaměříme na tuto otázku, správná odpověď je: “Poškozený má právo nahlížet do spisu a vyjadřovat se k trestnímu řízení.” Poškozený v trestním řízení skutečně disponuje několika procesními právy, která mu umožňují aktivně se podílet na průběhu řízení. Mezi tato práva patří například možnost nahlédnout do spisu, vyjádřit se k průběhu řízení, podávat návrhy nebo žádat o náhradu škody. Poškozený tedy není pouze pasivním účastníkem řízení, ale má právo být informován o jeho průběhu a vyjádřit svůj názor.

Které z následujících tvrzení o poškozeném je pravdivé?

72 odpovědí

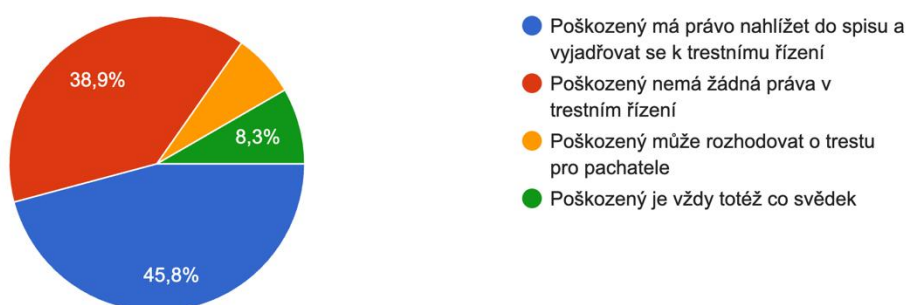

Figure 12 Otázka č. 7: Které z následujících tvrzení je pravdivé?

Naopak, poškozený v trestním řízení není vždy totožný se svědkem a nemá pravomoc rozhodovat o trestu pro pachatele. Svědek je osoba, která poskytuje důkazy o událostech, které se vztahují k trestnému činu, zatímco poškozený je ten, kdo utrpěl újmu v důsledku trestné činnosti. Taktéž poškozený nemá pravomoc rozhodovat o trestu pachatele, což je v kompetenci soudu.

Rozložení odpovědí ukazuje, že 45,7 % respondentů správně uvedlo, že poškozený má právo nahlížet do spisu a vyjadřovat se k trestnímu řízení. Na druhou stranu, 30 % respondentů chybně tvrdilo, že poškozený nemá žádná práva v trestním řízení. Dále 8,6 % odpovědělo, že poškozený je vždy totéž, co svědek, a 7,1 %

odpovědělo, že poškozený může rozhodovat o trestu pro pachatele. Ostatní odpovědi byly buď nejasné, nebo nesprávné.

Otázka 6: Jak může oběť trestného činu získat pomoc?

Správnou odpovědí na otázku „Jak může oběť trestného činu získat pomoc?“ je první možnost, a tedy, „Může se obrátit na policii nebo specializovaná centra pomoci obětem.“ Oběť trestného činu se může obrátit na policii, intervenční centra nebo specializované organizace, které poskytují právní, psychologickou a sociální pomoc. Tyto instituce pomáhají s řešením situace, nabízejí podporu a případně zprostředkují další odbornou pomoc.

Jak může oběť trestného činu získat pomoc?

72 odpovědí

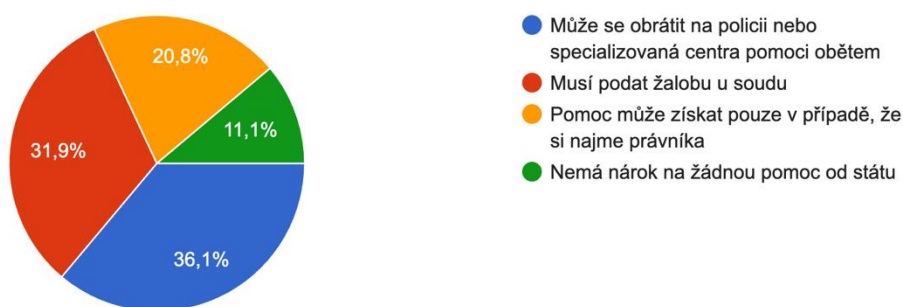

Figure 13 Otázka č. 8: Jak může oběť trestného činu získat pomoc?

Analýza odpovědí ukazuje, že mezi respondenty byly nejčastější dvě odpovědi – „Musí podat žalobu u soudu“ a „Může se obrátit na policii nebo specializovaná centra pomoci obětem“, obě se objevily ve 35,48 % případů. „Pomoc může získat pouze v případě, že si najme právníka“ zvolilo 17,74 % respondentů a „Nemá nárok na žádnou pomoc od státu“ vybralo 11,29 % dotázaných. To ukazuje, že část lidí si mylně myslí, že pomoc je podmíněna právním zastoupením nebo soudním řízením, přestože existují organizace, které obětem pomáhají i bez nutnosti právních kroků.

Otázka 7: Ve kterých právních předpisech jsou definovány klíčové pojmy pro tuto bakalářskou práci?

Správná odpověď na otázku „Ve kterých právních předpisech jsou definovány pojmy ‚oběť trestného činu‘ a ‚poškozený v trestním řízení‘?“ je „V zákoně o obětech trestných činů a v trestním řádu“. Tyto pojmy jsou v českém právním řádu zakotveny v

zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, a v trestním řádu (zákon č. 141/1961 Sb.). TZ s těmito pojmy pracuje, ale jejich definice jsou uvedeny právě v těchto dvou klíčových předpisech.

Ve kterých právních předpisech jsou definovány pojmy „oběť trestného činu“ a „poškozený v trestním řízení“?

72 odpovědí

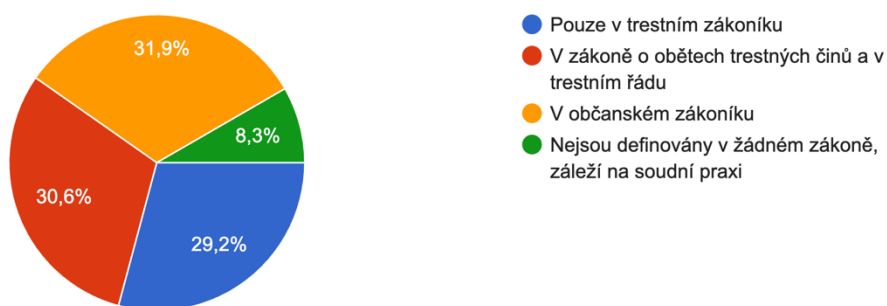

Figure 14 Otázka č. 9: Ve kterých právních předpisech jsou definovány pojmy oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení?

Při analýze odpovědí respondentů se ukazuje, že pouze 27,94 % odpovědělo správně. Nejvíce respondentů (32,35 %) se mylně domnívalo, že definice těchto pojmů je pouze v trestním zákoníku, což naznačuje jisté nepochopení právního rámce. Dalších 30,88 % uvedlo občanský zákoník, který však tyto pojmy nedefinuje. Zajímavé je také, že 8,82 % respondentů se domnívalo, že tyto pojmy nejsou definovány v žádném zákoně a záleží na soudní praxi, což je rovněž nesprávné. Tyto výsledky naznačují, že mezi respondenty existuje značná míra nejasností ohledně právní úpravy postavení obětí trestných činů a poškozených v trestním řízení.

Podrobnější pohled na odpovědi podle pohlaví ukazuje, že muži častěji správně odpověděli, že náhrada škody je upravena pouze v trestním zákoníku (56,7 % mužů), zatímco ženy byly rozdělené mezi tuto správnou odpověď (39,6 %) a další nesprávné možnosti, jako je občanský zákoník nebo zákon o obětech trestných činů. U nebinárních respondentů byla znalost nejnížší, přičemž většina odpovědí směřovala mimo správnou odpověď. Tento rozdíl naznačuje, že muži mají lepší povědomí o přesném právním rámci týkajícím se uplatnění náhrady škody v trestním řízení.

Pohlaví	Pouze v trestním zákoníku	V občanském zákoníku	V zákoně o obětech trestných činů a v trestním řádu	Nejsou definovány v žádném zákoně
Žena	19	14	13	2
Muž	17	8	18	4
Nebinární	1	1	3	3

Figure 15 Odpovědi respondentů na otázku č. 9 podle pohlaví

Podle dosaženého vzdělání je situace obdobná – respondenti s vysokoškolským vzděláním vykazují nejvyšší míru správných odpovědí, kdy 45,2 % z nich uvedlo, že náhrada škody je upravena pouze v trestním zákoníku. Naopak respondenti se středoškolským vzděláním s maturitou a bez maturity častěji volili nesprávné odpovědi, například občanský zákoník nebo zákon o obětech trestných činů a v trestním řádu. U respondentů s vyšším odborným vzděláním je rozložení odpovědí rovnoměrnější, s výraznějším zastoupením nesprávných možností. Tyto výsledky ukazují, že vyšší úroveň vzdělání je spojena s lepší znalostí právního rámce uplatnění náhrady škody v trestním řízení, což potvrzuje potřebu důkladnější právní osvěty mezi respondenty s nižším vzděláním.

Vzdělání	Pouze v TZ	Zákon o obětech a TŘ (správně)	Občanský zákoník	Není definováno
Vysokoškolské	4	12	2	1
Vyšší odborné	5	7	4	2
SŠ s maturitou	6	5	5	2
SŠ bez maturity	5	4	5	4

Figure 17: Odpovědi respondentů na otázku č. 9 podle vzdělání

3.6 Shrnutí kapitoly

Celkové výsledky dotazníkového šetření ukazují, že veřejnost má určité mezery ve znalostech právních pojmů souvisejících s oběťmi a poškozenými v trestním řízení. Ačkoli většina respondentů správně rozlišuje mezi těmito pojmy, značná část si není zcela jistá jejich přesným významem a právními důsledky. Například téměř polovina účastníků správně definovala oběť trestného činu, ale zhruba pětina se mylně domnívala, že oběť může být i svědek, což ukazuje na časté zaměňování právních kategorií.

Podobně u pojmu „poškozený“ téměř 35 % respondentů chybně věřilo, že poškozeným je pouze osoba, kterou policie oficiálně uzná, což naznačuje nejasnosti ohledně práv poškozených osob v trestním řízení. Největší problém se ukázal u otázky týkající se rozdílu mezi obětí a poškozeným, kde 38 % respondentů nebylo schopno

správně určit rozdíl a více než pětina se domnívala, že mezi těmito pojmy není žádný rozdíl.

Také otázka o náhradě škody ukázala, že mnoho lidí nepřesně vnímá práva obětí. Více než 25 % respondentů se domnívalo, že nárok na odškodnění je buď automatický, nebo že jej lze uplatnit pouze soudní žalobou, což poukazuje na nedostatečné povědomí o možnostech právního uplatnění nároků. Na druhou stranu otázka týkající se práv poškozeného v trestním řízení dopadla poměrně dobře, což naznačuje, že alespoň část veřejnosti má základní povědomí o tom, že poškození mají procesní práva, například právo nahlížet do spisu.

ZÁVĚR

Na základě provedené analýzy bylo zjištěno, že pojmy oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení se v českém právním systému lišily jak svým historickým vývojem, tak i současným právním vymezením. Zatímco oběť trestného činu představuje širší pojem zahrnující všechny osoby, které utrpěly újmu v důsledku trestného činu, poškozený v trestním řízení byl právně definovaným subjektem, který měl specifická procesní práva v rámci trestního řízení. Vývoj legislativy ukázal snahu o zajištění lepší ochrany práv těchto osob, zejména prostřednictvím novelizací zákonů reflektujících rostoucí důraz na postavení obětí a jejich podporu.

Tato bakalářská práce poukázala na pět důležitých a rozdílných aspektů, které jasně vymezují rozdíl mezi pojmy oběť a poškozený v trestním řízení, a zároveň zdůraznila jejich právní, procesní i praktické dopady.

Jedním ze základních rozdílů mezi těmito pojmy je jejich právní definice. Pojem oběť je upraven v § 2 ZOTČ a označuje osobu, která byla trestným činem zasažena fyzicky, psychicky, majetkově nebo jinak. Naproti tomu poškozený je definován v § 43 TŘ a představuje osobu, které byla trestným činem způsobena přímá škoda. Oběť tedy může být i osoba, která neutrpěla hmatatelnou újmu, zatímco poškozený musí prokázat konkrétní škodu.

Dalším významným rozdílem je okruh subjektů, které mohou být za oběť nebo poškozeného považovány. Obětí může být pouze fyzická osoba, zatímco poškozeným může být jak fyzická, tak právnická osoba. To znamená, že například firma poškozená trestným činem (např. podvodem nebo vandalismem) může být v trestním řízení uznána jako poškozená, ale nikoli jako oběť.

Důležitou roli hraje i rozsah újmy, který je podmínkou pro uznání statusu oběti nebo poškozeného. Oběť nemusí nutně utrpět přímou škodu, stačí, že jí hrozilo nebezpečí nebo byla trestným činem ovlivněna (například pokud přežila pokus o trestný čin). Naproti tomu poškozený musí utrpět konkrétní a prokazatelnou škodu, která může být finanční, zdravotní či jiného charakteru.

Výrazné rozdíly se nacházejí také v oblasti právní ochrany a nároků. Oběť má právo na psychologickou, právní a sociální podporu, včetně ochrany před pachatelem a citlivého přístupu během trestního řízení. Poškozený však disponuje především právem na náhradu škody a může se domáhat finanční kompenzace za způsobenou újmu.

Další odlišností je převoditelnost práv. Práva oběti jsou nepřevoditelná a vztahují se pouze na konkrétní osobu, která trestný čin zažila. Naopak práva poškozeného, zejména nárok na náhradu škody, mohou přejít na dědice či právního nástupce. Pokud například poškozený zemře, jeho právní nástupci mohou pokračovat ve vymáhání odškodnění.

Dotazníkové šetření prokázalo, že informovanost české veřejnosti o rozdílu mezi těmito pojmy byla poměrně nízká a limitovaná. Mnoho respondentů si nebylo plně vědomo právních souvislostí a přesného vymezení těchto termínů, což poukazovalo na potřebu zlepšení vzdělávání v této oblasti. Lze tedy říci, že znalosti veřejnosti o těchto pojmech jsou smíšené. Ačkoli si většina lidí uvědomuje základní rozdíly mezi obětí a poškozeným, stále existuje velký prostor pro zlepšení právního povědomí, zejména pokud jde o konkrétní práva a podmínky, za kterých je možné uplatnit nárok na odškodnění. To naznačuje potřebu osvěty a dostupnějšího právního vzdělávání, které by pomohlo lidem lépe se orientovat v těchto otázkách. Bylo by vhodné například zavést informační kampaně, které by pomohly občanům lépe pochopit jejich práva a možnosti ochrany v případě, že by se stali obětí trestného činu nebo poškozeným v trestním řízení. Výsledky práce této bakalářské práce tak umožnily poskytnout důležité podněty pro další diskusi o efektivitě právní úpravy a možnostech jejího zlepšení v souladu s moderními přístupy k ochraně obětí trestných činů.

Na základě provedené analýzy a výsledků výzkumného šetření lze konstatovat, že se podařilo naplnit stanovené cíle práce. Teoretická část úspěšně vymezila a rozlišila pojmy „oběť trestného činu“ a „poškozený v trestním řízení“, včetně jejich právních důsledků a institucionálního rámce. Praktická část přinesla relevantní poznatky o úrovni informovanosti veřejnosti, a tím naplnila sekundární cíl práce. Výsledky ukázaly nejen existující nedostatky v právním povědomí, ale zároveň poskytly podněty pro zlepšení právní osvěty de lege ferenda. Z tohoto pohledu lze uzavřít, že cíle práce byly naplněny v plném rozsahu.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČÍŽKOVÁ, Jana; CÍSAŘOVÁ, Dagmar. *Poškozený v československém trestním řízení*. Praha: Univerzita Karlova, 1982. 85 s.
2. GRIVNA, Tomáš; ŠÁMAL, Pavel; VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Oběti trestných činů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020. 792 s. ISBN 978-80-7400-793-4.
3. HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009. 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
4. HOLCR, Květoň. *Kriminologie*. Praha: Leges, 2009. 190 s. ISBN 978-80-87212-23-3.
5. JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Praha: Karolinum, 1998. 190 s. ISBN 80-7184-618-X.
6. JELÍNEK, Jiří; PELC, Vladimír; DANKOVÁ, Katarína. *Zákon o obětech trestných činů: Komentář s judikaturou*. 2. dopl. a rozš. vyd. Praha: Leges, 2014. 319 s. ISBN 978-80-7502-016-1.
7. HANSON, R. F. et al. The impact of crime victimization on quality of life. *Journal of Traumatic Stress*. 2010, roč. 23, č. 2, s. 189–197. DOI: 10.1002/jts.20508.
8. KUČERA, J. Adhezní řízení a jeho vztah k civilnímu procesu. *Trestněprávní revue*. 2006, roč. 5, č. 9, s. 259–270. ISSN 1213-5313.
9. CHMELÍK, Jan; IVOR, Jaroslav; PORADA, Viktor. *Trestní právo hmotné*. Praha: Linde, 2007. 280 s. ISBN 978-80-7201-652-5. S. 32–36.
10. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád. I. díl*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 4750 s. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 507–509.
11. JELÍNEK, Jiří; SOVÁK, Zdeněk. *Trestní zákon a Trestní řád*. Praha: SEVT, 1990. 615 s. ISBN 80-7049-013-6.

12. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. 752 s. ISBN 978-80-7201-641-9. S. 177–178.
13. KUČTA, Josef; VÁLKOVÁ, Helena. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. S. 512.
14. VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace, status oběti a jeho význam, prevence a vyrovnávání se s viktimizací, reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016. 168 s. (Psyché). ISBN 978-80-247-4849-8. S. 45–46.
15. LÁTAL, Jaroslav. *Poškozený v trestním řízení a rozhodování o náhradě škody v adhezním řízení*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1994. 255 s.
16. RŮŽIČKA, Miroslav; PŮRY, František; ZEŽULOVÁ, Jana. *Poškozený a adhezní řízení v České republice*. Praha: C. H. Beck, 2007. 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9. S. 64–65.
17. ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ. *Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci*. Milán, 1985. Přijato Valným shromážděním OSN rezolucí 40/34, 29. listopadu 1985. Publikováno také v: BRACEY, D. H. (ed.). *Police Studies*. 1987, roč. 10, č. 3, s. 105–108.
18. THAÇI, A. Restoration of Relations Between the Victim and the Perpetrator: A Reality or Utopia. *Prizren Social Science Journal*. 2022, roč. 6, č. 1, s. 73. DOI: 10.32936/pssj.v6i1.278.
19. JELÍNEK, Jiří; GRIVNA, Tomáš. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. 256 s. ISBN 978-80-87576-39-7.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Sbírka zákonů České republiky. 2009, ze dne 8. ledna 2009. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>>.
2. ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 30. ledna 2013. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-45>>.
3. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 57/1965 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, ze dne 17. června 1965. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1965-57>>.
4. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 64/1956 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Sbírka zákonů České republiky, ze dne 19. prosince 1956. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1956-64>>.
5. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád). Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. listopadu 1961. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>>.
6. ČESKO. Zákon č. 152/1995 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. června 1995. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-152>>.
7. ČESKO. Zákon č. 178/1990 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 2. května 1990. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-178>>.
8. ČESKO. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů. Sbírka zákonů České republiky. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 25. června 2003. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>>.

9. ČESKO. Zákon č. 265/2001 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. června 2001. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-265>>.
10. ČESKO. Zákon č. 292/1993 Sb., o některých změnách v trestním řízení soudním. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 10. listopadu 1993. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-292>>.
11. ČESKO. Zákon č. 539/2004 Sb., o změně a doplnění zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 29. července 2004. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/2004/539?odkazId=36225581&predmetneDatum=2021-05-31&zalozka=text>>.
12. ČESKOSLOVENSKO. Zákon č. 149/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Sbírka zákonů Československé socialistické republiky, ze dne 18. prosince 1969. Dostupné z WWW: <<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1969-149>>.
13. ČESKO. Zákon č. 558/1991 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád. Sbírka zákonů České republiky, ze dne 11. prosince 1991. Dostupné z WWW: <<https://www.e-sbirka.cz/sb/1991/558?odkazId=26880453&predmetneDatum=1997-12-31&zalozka=text>>.
14. EVROPSKÁ UNIE. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se stanoví minimální normy v oblasti práv, podpory a ochrany obětí trestných činů, čl. 6, 7, 18. Úřední věstník Evropské unie. L 315, 14.11.2012. Dostupné z WWW: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32012L0029>>.
15. RADA EVROPY. Výbor ministrů. (1985). Doporučení č. R (85) 11 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního řízení. Štrasburk: Rada Evropy. Dostupné z: <<https://rm.coe.int/16804dcaae>>

Seznam tabulek a grafů

Figure 1 Pohlaví respondentů.....	33
Figure 2 Věk respondentů	33
Figure 3 Nejvyšší vzdělání respondentů	34
Figure 4 Otázka 1: Kdo je podle zákona považován za oběť trestního činu?	34
Figure 5 Odpovědi respondentů na otázku č.1 podle pohlaví.....	35
Figure 6 Odpovědi respondentů na otázku č.1 podle věkových skupin.....	36
Figure 7 Odpovědi respondentů na otázku č. 1 podle vzdělání	36
Figure 8 Otázka č. 2: Kdo je poškozený v trestním řízení?	37
Figure 9 Odpovědi respondentů na otázku č. 2 podle pohlaví.....	37
Figure 10 Otázka č. 3: Jaký je hlavní rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení?.....	38
Figure 11 Otázka č. 5: Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?	40
Figure 12 Otázka 6: Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?	Chyba! Záložka není definována.
Figure 13 Otázka č. 7: Které z následujících tvrzení je pravdivé?.....	41
Figure 14 Otázka č. 8: Jak může oběť trestného činu získat pomoc?	42
Figure 15 Otázka č. 9: Ve kterých právních předpisech jsou definovány pojmy oběť trestného činu a poškozený v trestním řízení?	43
Figure 16 Odpovědi respondentů na otázku č. 9 podle pohlaví.....	44
Figure 17 Odpovědi respondentů na otázku č. 9 podle vzdělání	Chyba! Záložka není definována.
Figure 18 Odpovědi respondentů na otázku č. 9 podle geografické lokality	Chyba! Záložka není definována.

Přílohy: Dotazník

1. **Jaké je Vaše pohlaví?**
 - žena
 - muž
 - nebinární
2. **Kolik je Vám let?**
 - Méně než 18 let
 - 18–25 let
 - 26–35 let
 - 36–50 let
 - 51–65 let
 - Více než 65 let
3. **Jaké je Vaše nejvyšší vzdělání?**
 - Základní
 - Středoškolské bez maturity
 - Středoškolské s maturitou
 - Vyšší odborné
 - Vysokoškolské
4. **Ve kterém kraji ČR žijete?**
 - Hlavní město Praha
 - Středočeský kraj
 - Jihočeský kraj
 - Plzeňský kraj
 - Karlovarský kraj
 - Ústecký kraj
 - Liberecký kraj
 - Královéhradecký kraj
 - Pardubický kraj
 - Vysočina
 - Jihomoravský kraj
 - Olomoucký kraj
 - Moravskoslezský kraj
 - Zlínský kraj

Otázky týkající se právních pojmů

5. **Kdo je podle zákona považován za oběť trestného činu?**
 - Každý, kdo utrpěl jakoukoli škodu
 - Pouze osoba, která utrpěla fyzickou nebo psychickou újmu v důsledku trestného činu
 - Každý, kdo byl svědkem trestného činu
 - Pouze osoba, které soud přiznal status oběti
6. **Kdo je poškozený v trestním řízení?**
 - Každý, kdo se cítí být trestným činem dotčen
 - Pouze ten, kdo utrpěl majetkovou škodu nebo nemajetkovou újmu a přihlásil se jako poškozený
 - Jen osoby, které policie považuje za oběti trestného činu

- Každý, kdo byl svědkem trestného činu
- 7. **Jaký je hlavní rozdíl mezi obětí trestného činu a poškozeným v trestním řízení?**
 - Žádný rozdíl neexistuje, jde o stejné pojmy
 - Oběť může být každý, kdo se cítí poškozen trestným činem, zatímco poškozený je osoba, která uplatňuje nárok na náhradu škody
 - Poškozený má více práv než oběť
 - Poškozený je pouze fyzická osoba, zatímco oběť může být i právnická osoba
- 8. **Má oběť trestného činu automaticky právo požadovat od pachatele náhradu škody v trestním řízení?**
 - Ano, vždy
 - Ne, musí se přihlásit jako poškozený a uplatnit nárok
 - Ne, musí podat civilní žalobu
 - Ano, ale jen pokud má právního zástupce
- 9. **Které z následujících tvrzení o poškozeném je pravdivé?**
 - Poškozený má právo nahlížet do spisu a vyjadřovat se k trestnímu řízení
 - Poškozený nemá žádná práva v trestním řízení
 - Poškozený může rozhodovat o trestu pro pachatele
 - Poškozený je vždy totéž co svědek
- 10. **Jak může oběť trestného činu získat pomoc?**
 - Může se obrátit na policii nebo specializovaná centra pomoci obětem
 - Musí podat žalobu u soudu
 - Pomoc může získat pouze v případě, že si najme právníka
 - Nemá nárok na žádnou pomoc od státu
- 11. **Ve kterých právních předpisech jsou definovány pojmy „oběť trestného činu“ a „poškozený v trestním řízení“?**
 - Pouze v trestním zákoníku
 - V zákoně o obětech trestných činů a v trestním řádu
 - V občanském zákoníku
 - Nejsou definovány v žádném zákoně, záleží na soudní praxi